

Right Marktonderzoek en Advies B.V.

Telefoon : 038-4212185
Projectleider : de heer G. Hamstra
Projectnummer : 3370-49
Opdrachtgever : Routekaart Verduurzaming
Monumenten
Contactpersoon : de heer S. Slagter
Datum : 30 september 2022
Status : definitief

Rapportage monitor verduurzaming monumenten 2022

Namens de Routekaart Verduurzaming Monumenten presenteren wij hierbij het rapport van de monitor verduurzaming monumenten dat wij in 2022 voor u met enthousiasme hebben uitgevoerd.

Hartelijke groeten,

Geert Hamstra

Geert Hamstra | ghamstra@rightmarktonderzoek.nl
bedrijfsmanager Right Marktonderzoek

Jeroen Kommer | jkommer@rightmarktonderzoek.nl
marktonderzoeker Right Marktonderzoek

Right Marktonderzoek en Advies B.V.
Emmawijk 55
8011CN Zwolle
T: 038-4212185
www.rightmarktonderzoek.nl

Copyright Right Marktonderzoek 2022

Inhoudsopgave

1. Onderzoeksopzet	3
2. Samenvatting	6
3. Resultaat	9
3.1 Duurzaamheid huidige situatie	10
3.1.1 ongemakken	11
3.1.2 oorzaken	12
3.1.3 interesse verduurzamen	13
3.1.4 minder energie verbruiken	13
3.1.5 historische energiebesparende voorzieningen	15
3.1.6 duurzaamheidsmaatregelen	16
3.1.7 redenen om te verduurzamen	19
3.1.8 bijdrage wooncomfort	20
3.1.9 monumentale waarden	21
3.1.10 aanpassen historische onderdelen	22
3.1.11 gas- en elektriciteitsverbruik	23
3.1.12 advies en inzicht vooraf	24
3.1.13 kosten	25
3.2 Duurzaamheid toekomst	27
3.2.1 duurzaamheidsmaatregelen	28
3.2.2 invloed eerder genomen maatregelen	29
3.2.3 redenen duurzaamheidsmaatregelen	30
3.2.4 kosten	31
3.2.5 invloed energietarieven	33
3.3 Informatievoorziening	34
3.3.1 beschikbare informatie	35
3.3.2 financieringsmogelijkheden	36
3.3.3 bekendheid	37
4. Achtergrondkenmerken	39

1.

Onderzoeksopzet

Aanleiding

Begin 2019 is het vierjarige programma *Erfgoed en Duurzaamheid* van start gegaan om de klimaatdoelstellingen te ondersteunen en samen met monumenteigenaren, overheden en monumentorganisaties duurzame ambities te realiseren. In het programma wordt door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) het innovatieve vermogen van de monumentensector gestimuleerd, onder andere door meer kennis en innovaties op dit gebied specifiek gericht op monumenten te ontwikkelen. Daarnaast wordt ingezet op betere ondersteuning en advies voor lokale overheden en samenwerking.

Een van de initiatieven van de gezamenlijke erfgoedpartijen (o.a. RCE, Nederland Monumentenland, Nationaal Restauratiefonds, Provincies, erfgoedloketten, gemeenten en duurzaamheidsadviseurs) is het opzetten van een 'monitor verduurzaming monumenten', waaronder een enquête onder monumenteigenaren. In 2019 is in samenwerking met de RCE en het Restauratiefonds een pilottraject uitgevoerd, waarbij er een instrument is ontwikkeld om de verduurzaming van monumenten te monitoren. Dit onderzoek is na de pilot jaarlijks herhaald.

Doelgroep

De doelgroep van het onderzoek wordt gevormd door Nederlandse monumenteigenaren.

Methode

De monitor is uitgevoerd met behulp van een online onderzoek. De verspreiding ervan is op verschillende manieren gebeurd.

- Medewerkers van betrokken partijen hebben monumenteigenaren gevraagd om deel te nemen aan de monitor.
- Monumenteigenaren zijn via diverse online platforms opgeroepen om aan de monitor deel te nemen.
- Monumenteigenaren die in 2020 aan de monitor hebben deelgenomen en die hebben aangegeven hiervoor eens per twee jaar benaderd te mogen worden, zijn persoonlijk per e-mail voor deze monitor benaderd.

Vragenlijst

De vragenlijst is voor een eerdere meting door Right Marktonderzoek ontwikkeld op basis van de input van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Restauratiefonds. In 2022 zijn er een aantal antwoordmogelijkheden in de vragenlijst toegevoegd, omdat deze relatief vaak onder 'anders' werden genoemd. Daar waar dit gebeurd is, is dit in de rapportage vermeld omdat de resultaten op dit punt dan minder goed vergelijkbaar zijn.

Onderzoeksperiode

Het onderzoek is uitgevoerd in de maanden januari 2022 tot en met september 2022.

Steekproef

In totaal hebben 526 monumenteigenaren in 2022 aan de monitor deelgenomen, 95 hiervan hebben ook in 2020 aan deze monitor deelgenomen. Nadere analyse van deze groep heeft aangetoond dat deze niet afwijkend antwoordt ten opzichte van de overige monumenteigenaren. Hierdoor is de groep als geheel gerapporteerd.

Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de doelgroep wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van dit rapport.

Wat voor type monument bezit u?	n	%
woonhuis	307	58%
boerderij	109	21%
anders	110	21%
totaal	526	100%

Wat voor een soort monument betreft het?	n	%
rijksmonument	413	79%
gemeentelijk monument	98	19%
anders	15	3%
totaal	526	100%

Is het monument in de afgelopen vijf jaar gerestaureerd of heeft er groot onderhoud plaatsgevonden?	n	%
ja	207	39%
nee	290	55%
weet ik niet	29	6%
totaal	526	100%

Betrouwbaarheid

Bij een totale steekproef van 526 ingevulde vragenlijsten en uitgaande van een betrouwbaarheid van 95%, geldt een maximale onnauwkeurigheidsmarge van 4,3%.

Rapportage

In de rapportage is een uitgebreide weergave van de onderzoeksresultaten te zien van de meest recente monitor. In deze rapportage zijn de resultaten van het kwantitatief onderzoek op totaalniveau weergegeven en is daar waar interessant of opvallend een vergelijking gemaakt met de monitoren die in 2020 en 2021 zijn uitgevoerd.

2.

Samenvatting

Verduurzaming monument

- Vrijwel alle monumenteigenaren (94%) hebben in meer of mindere mate duurzaamheidsmaatregelen genomen in het monument. Dit is net iets hoger dan in 2021 toen nog 90% van de monumenteigenaren dit aangaf. De tevredenheid over het wooncomfort van het monument is eveneens gestegen, ruim driekwart (78%) van de monumenteigenaren beoordeelt het wooncomfort met een rapportcijfer van een 7 of hoger (dit was 69% in 2021). De gemiddelde beoordeling van het wooncomfort steeg dan ook van een 6,8 naar een 7,2.
- Dat het door de monumentbezitter ervaren wooncomfort stijgt, wordt ook zichtbaar in het percentage monumentbezitters dat ongemakken ervaart. Waar in 2021 69% van de monumenteigenaren ongemakken ervoer, is dit in 2022 nog bij 62% van de monumentbezitters het geval. Meest genoemde ongemakken hebben te maken met kou in de woning (koude trek door het huis, binnenklimaat te koud en koude voeten), maar worden allemaal minder genoemd dan in 2021. Minder dan bij de eerdere metingen, maar nog steeds wel vaak genoemd, wordt dit veroorzaakt wordt door enkel glas en tochtkieren. Onvoldoende isolatie in verschillende vormen wordt eveneens nog vaak als belangrijke oorzaak van de ongemakken gezien.
- In veel gevallen (70%) heeft de verduurzaming van het monument plaatsgevonden op een natuurlijk moment zoals aankoop, restauratief of groot onderhoud.
- De interesse om het monument (verder) te verduurzamen is vergelijkbaar met vorig jaar nog steeds hoog; 87% (89% in 2021) van de monumenteigenaren is (heel erg) geïnteresseerd in het verduurzamen van het monument.
- Meest genoemde maatregelen die men al heeft genomen, zijn net als vorig jaar het plaatsen van een HR(e)-ketel (69% en het aanbrengen van energiezuinige verlichting (beide 80%). Opvallend is dat de HR(e)-ketel minder vaak genoemd is dan in 2021 (81%). Wel is hier een toename van de warmtepomp (6% → 9%) en hybride warmtepomp (2% → 3%) zichtbaar en maakt er een groter deel (21%) gebruik van een hout gestookte installatie. Ook doet men meer aan kierdichting en maakt men in toenemende mate gebruik van energiezuinige apparaten.
- Hoewel het percentage monumenteigenaren dat isolerende maatregelen heeft genomen in de afgelopen jaren nauwelijks is toegenomen, neemt het aantal isolerende maatregelen dat men heeft getroffen toe.

Motivatie verduurzaming

- In toenemende mate is het verlagen van de energierekening de belangrijkste reden om duurzaamheidsmaatregelen toe te passen, voor 92% is dit een van de belangrijkste redenen.
- Andere belangrijke redenen blijven het verbeteren van het wooncomfort, het toekomstbestendig maken van het monument, maar ook vanwege het milieu.

Effect verduurzaming

- Hoewel de genomen maatregelen niet altijd het verwachte effect op het gas- of elektriciteitsverbruik hebben, lijkt dit wel te verbeteren: 49% geeft aan dat de genomen duurzaamheidsmaatregelen volgens verwachting of meer effect hebben gehad op het gasverbruik (dat was 42%). Bij het elektriciteitsverbruik is dat vergelijkbaar, bij 51% is het volgens verwachting of zelfs boven verwachting (in 2021 was dit 40%).

Inwinnen advies

- Net als in 2021 (65%) zijn monumenteigenaren die in of aan hun monument duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen, niet echt geneigd om hierover vooraf advies in te winnen; 61% heeft geen advies ingewonnen.
- Het inwinnen van advies geeft de monumenteigenaar meer duidelijkheid over de besparingsprognose; 41% van monumenteigenaren die advies heeft ingewonnen geeft aan goed inzicht te hebben gehad in de besparingsprognose, terwijl dat bij de monumenteigenaren die geen advies hebben ingewonnen slechts bij 19% het geval is.

Toekomstplannen

- De bereidheid om duurzaamheidsmaatregelen te treffen blijft toenemen: 82% van de monumenteigenaren verwacht de komende drie jaar (nog) meer duurzaamheidsmaatregelen te nemen (in 2020 was dit 73% en in 2021 80%). In toenemende mate is de monumenteigenaar van plan om te investeren in energievoorzieningen zoals zonnepanelen en een (hybride) warmtepomp.
- Het verlagen van de energierekening blijft hierbij het belangrijkste argument.
- De investering die men denkt te moeten of te gaan doen neemt steeds verder toe, vaker dan eerdere jaren worden hierbij investeringen genoemd die hoger liggen dan € 25.000,-.
- Duurzaamheidsmaatregelen die men gepland heeft, worden het meest gefinancierd met behulp van eigen geld, al neemt deze wijze van financieren wel weer wat af (60%, was 70%).

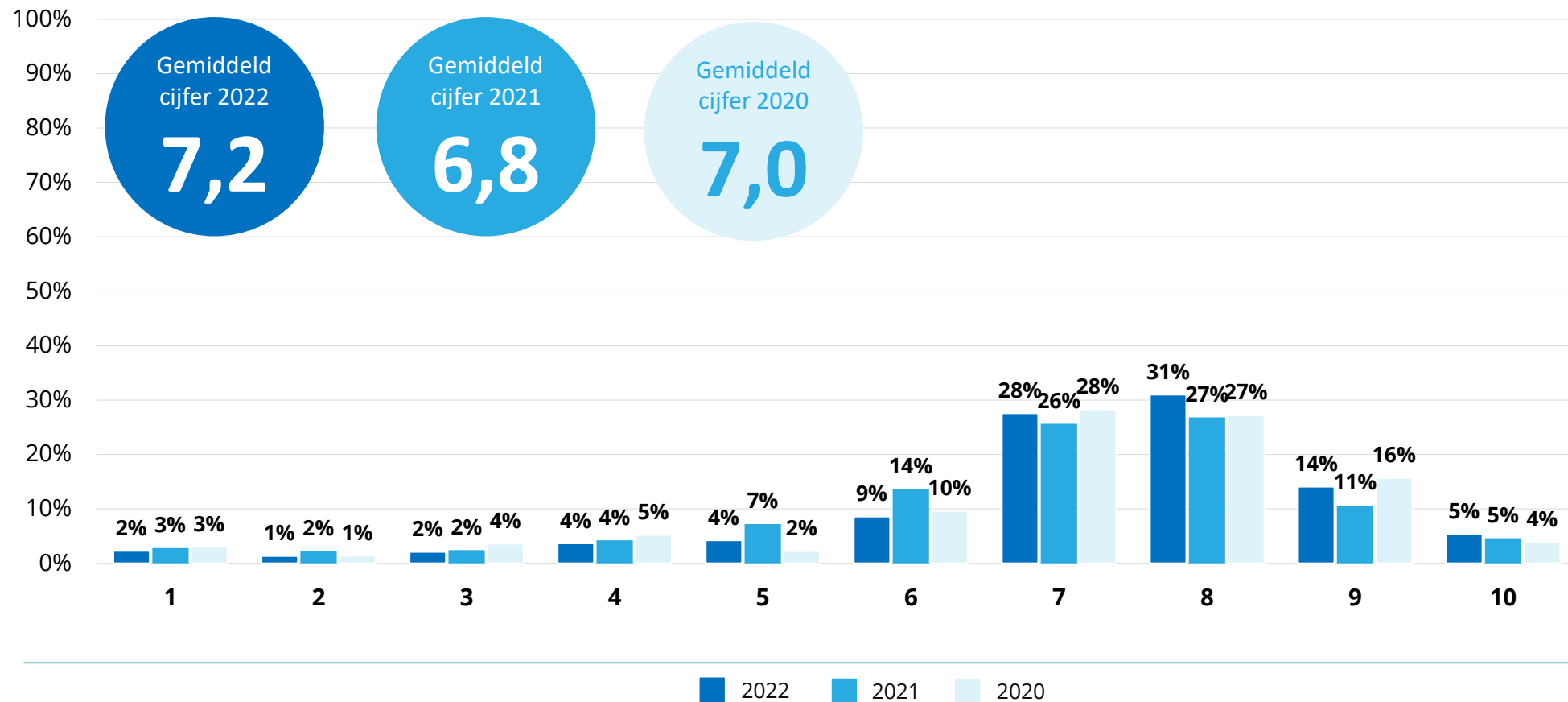
Informatiebehoefte- en voorziening

- Hoewel 29% van de monumenteigenaren aangeeft dat er voldoende informatie over verduurzaming te vinden is, zijn er nog altijd veel monumenteigenaren die het lastig vinden om de juiste informatie te vinden (50%) of om de betrouwbaarheid ervan in te schatten (32%).

3. Resultaat

Als u het wooncomfort van uw monument op een schaal van 1 tot 10 zou moeten uitdrukken, welk cijfer zou u dan geven?

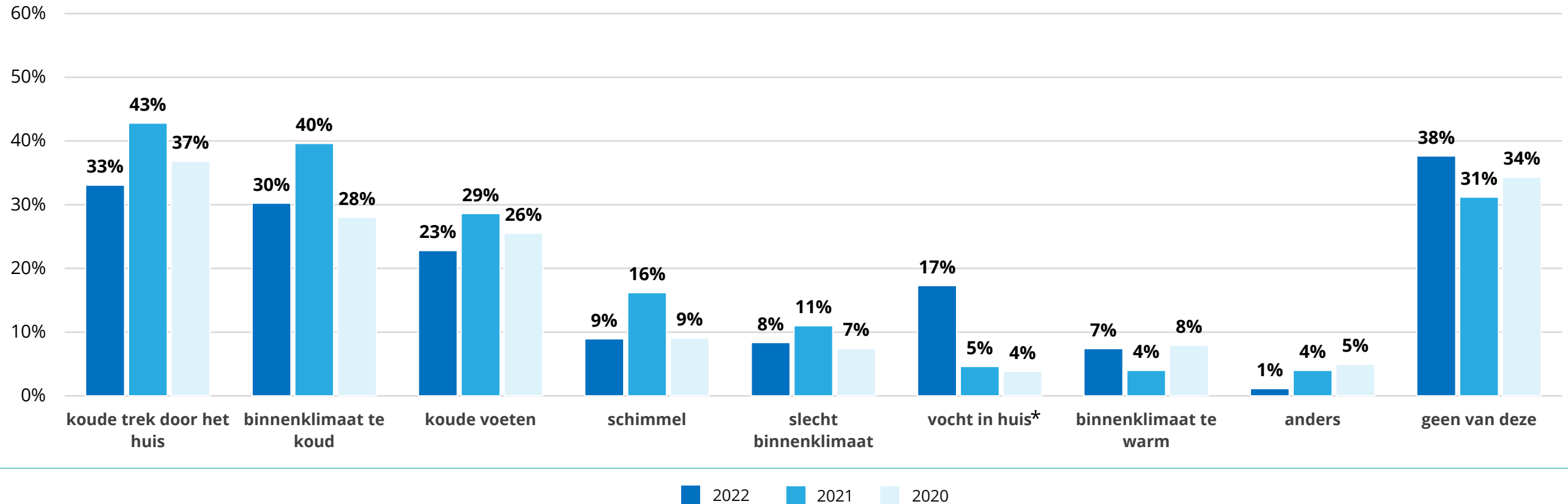
een 1 betekent zeer weinig wooncomfort en een 10 betekent zeer veel wooncomfort | basis: alle respondenten n=526

- Waar het gemiddelde cijfer voor het ervaren wooncomfort in 2021 licht daalde, lijkt de monumentbezitter in 2022 hierover duidelijk meer tevreden en beoordeelt het met een 7,2.
- 78% van de monumenteigenaren geeft een 7 of hoger (dit was 69%).
- Er is door 79% van de monumenteigenaren gereageerd op de vraag of er zaken zijn die het wooncomfort negatief beïnvloeden. Hierbij zijn 'enkel glas', 'tocht' en 'kou' het meest genoemd.

Heeft u in uw monument last van onderstaande ongemakken?

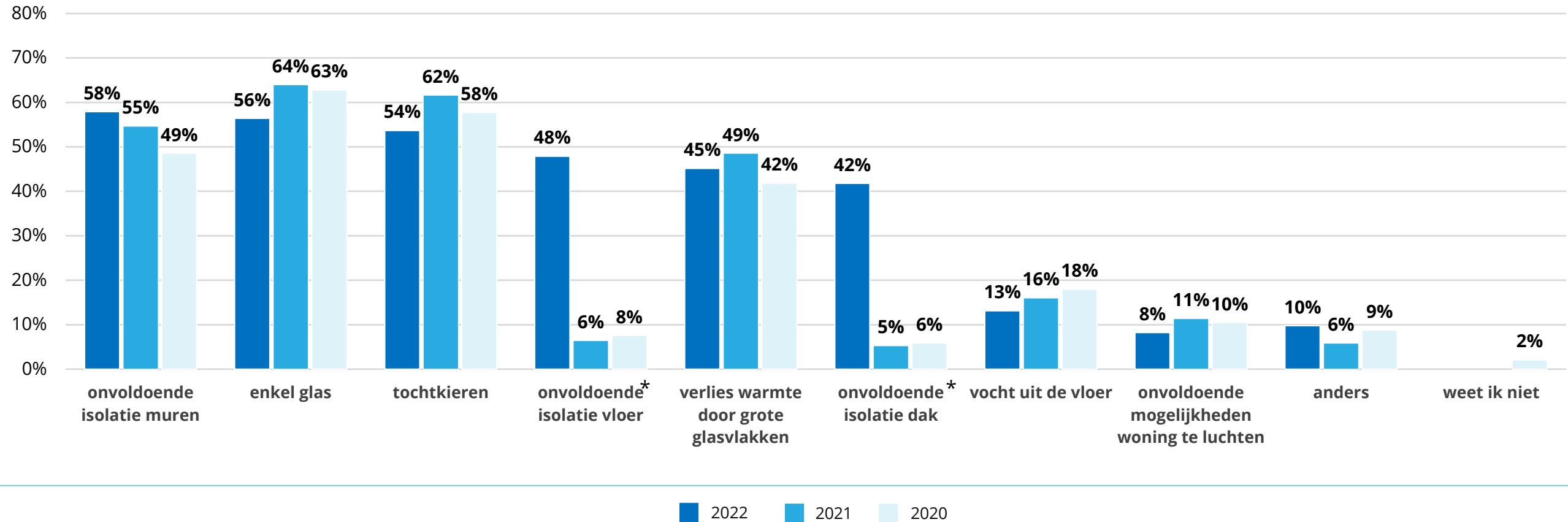
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

- Men ervaart vergelijkbaar met 2021 het meeste ongemak door kou (koude trek, koud binnenklimaat en koude voeten). Deze ongemakken zijn minder vaak genoemd dan in 2021. Mogelijk wordt deze daling veroorzaakt doordat het onderzoek dit jaar met name in de relatief warme zomermaanden is ingevuld, terwijl dan in 2021 het merendeel van de respons in november is verzameld.
- Van de monumenteigenaren heeft 38% momenteel geen last van ongemakken (2021: 31%, 2020: 34%).

Wat zijn volgens u mogelijke oorzaken voor deze ongemakken?

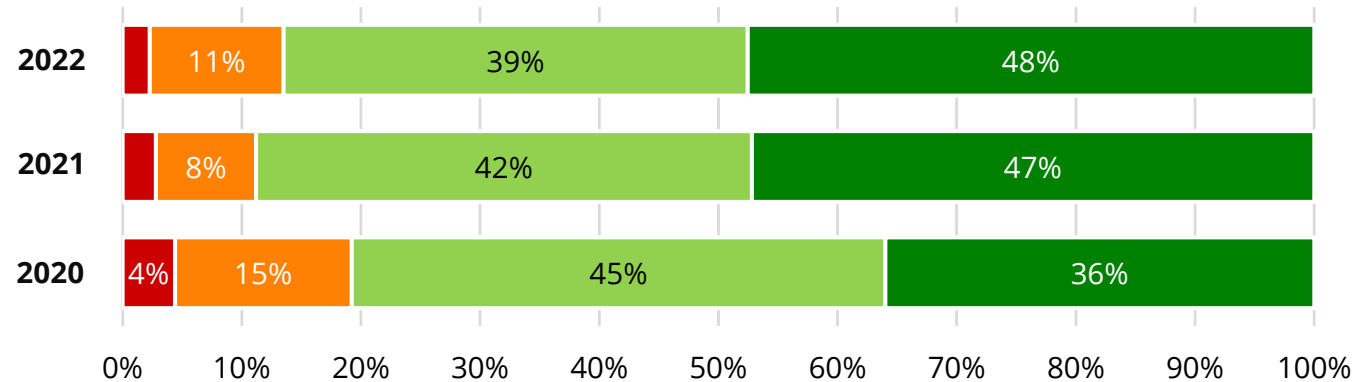
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten die last hebben van ongemakken n=328

- De drie grootste oorzaken van de ongemakken die men ervaart, zijn onvoldoende isolatie van de muren, enkel glas en tochtkieren.
- Enkel glas en tochtkieren lijken minder vaak de oorzaak van ongemakken in de woning.

In welke mate bent u geïnteresseerd in het verduurzamen van uw monument?

basis: alle respondenten n=526

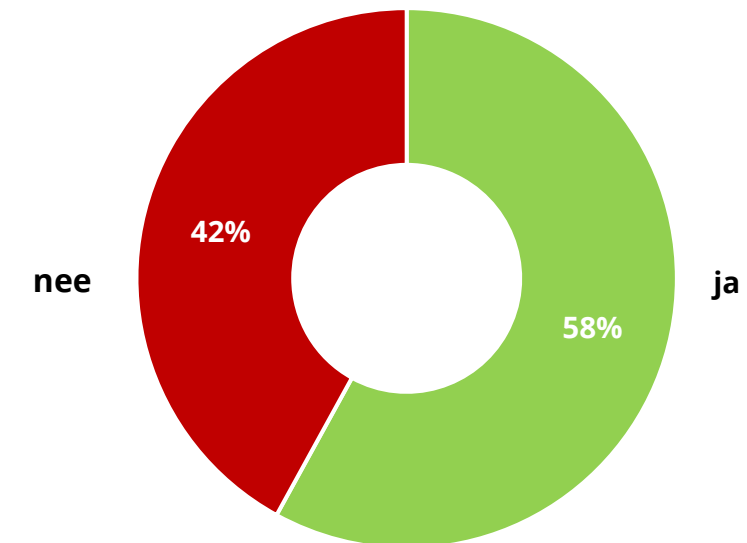

■ niet geïnteresseerd ■ beetje geïnteresseerd ■ geïnteresseerd ■ heel erg geïnteresseerd

- De interesse in het verduurzamen van het monument is vergelijkbaar met die in het jaar 2021 en is nog steeds hoog. Van de monumenteigenaren is 87% (heel erg) geïnteresseerd in het verduurzamen van hun monument (2021: 89%, 2020: 81%).
- Een klein deel van de monumenteigenaren is niet geïnteresseerd (2%) in het verduurzamen van hun monument; dit zijn veelal monumenteigenaren die het monument al hebben verduurzaamd.
- De bekendheid van de duurzaamheidsmaatregelen die mogelijk zijn, is gestegen: 58% heeft aangegeven er mee bekend te zijn (2021: 50%, 2020 51%).

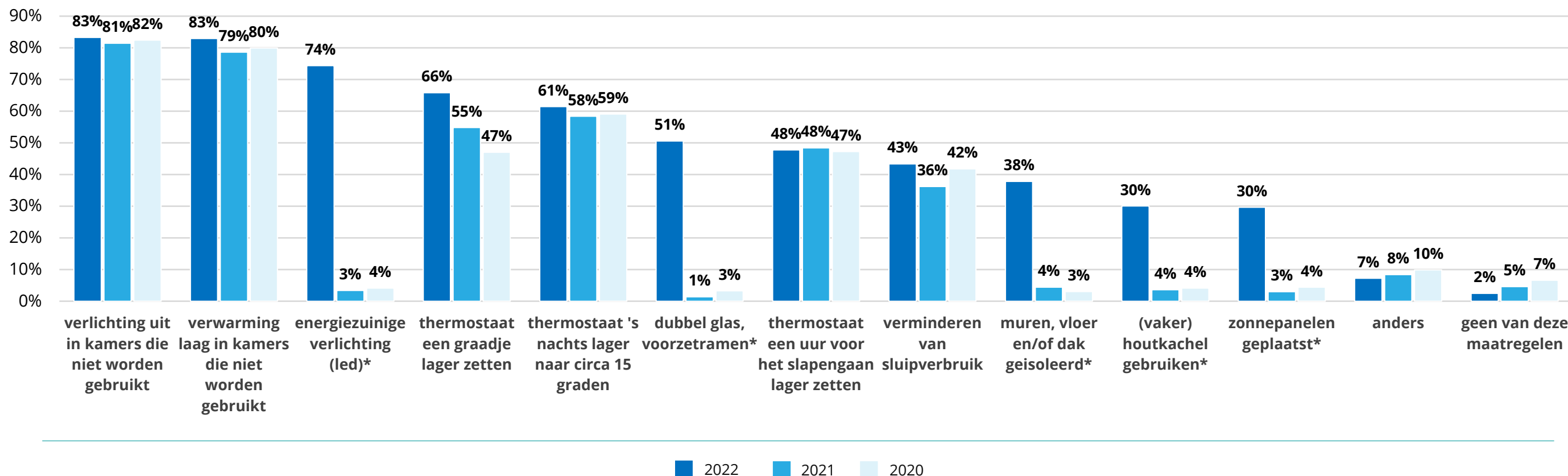
Weet u welke duurzaamheidsmaatregelen mogelijk zijn in uw monument?

basis: alle respondenten n=526

Wat doet u nu al in uw monument om minder energie te verbruiken?

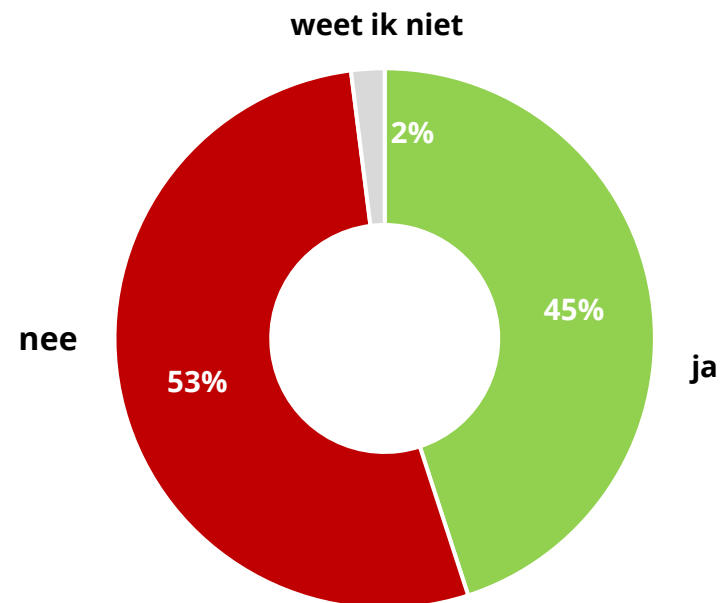
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

- Het percentage monumenteigenaren dat nu al maatregelen onderneemt om minder energie te verbruiken, is wederom gestegen (2022: 98%, 2021: 95%, 2020: 93%).
- De antwoordcategorieën die dit jaar een flinke stijging laten zien, zijn dit jaar als antwoordcategorieën in de vragenlijst toegevoegd, waardoor niet precies achterhaald kan worden of deze maatregelen daadwerkelijk vaker worden toegepast. In de jaren daarvoor zijn deze antwoorden onder 'anders' genoemd en achteraf toegevoegd.

Zijn er reeds in het pand aanwezige historische energiebesparende voorzieningen, zoals bijvoorbeeld luiken, zonwering, dubbele deuren en ramen?

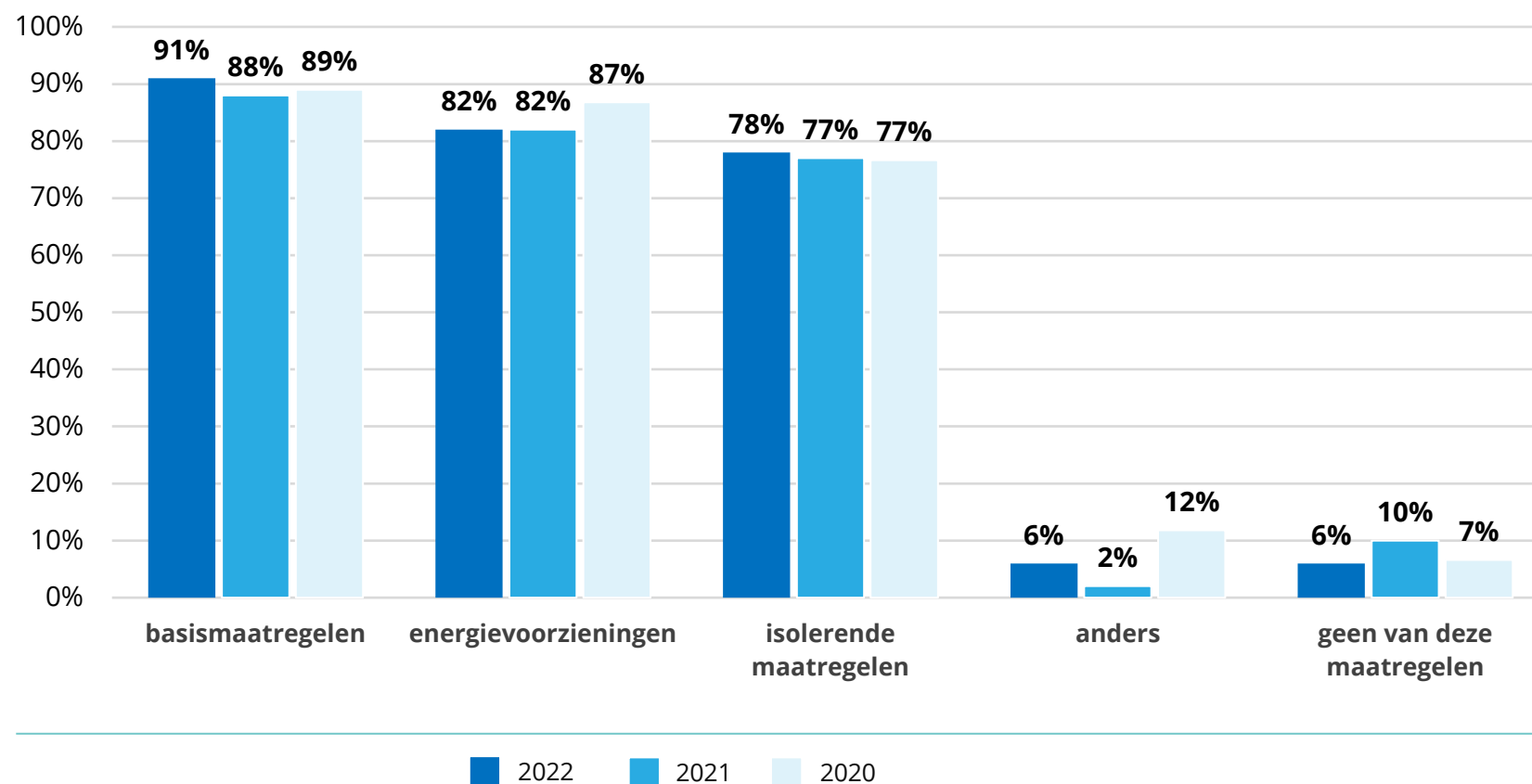
basis: alle respondenten n=526

- Van de monumenteigenaren geeft 45% aan dat er historische energiebesparende voorzieningen aanwezig zijn (2021: 53%, 2020: 48%).
- Vergelijkbaar met eerder metingen worden hier met name luiken en voorzetramen genoemd.

Welke van de volgende duurzaamheidsmaatregelen heeft u genomen in uw monument?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

Er is aan de respondenten gevraagd welke duurzaamheidsmaatregel(en) zij al hebben genomen in hun monument. Deze maatregelen zijn ingedeeld in drie categorieën, namelijk 'basismaatregelen' (bijv. energiezuinige verlichting / apparaten, slimme thermostaat, radiatorfolie), 'isolerende maatregelen' (bijv. isolatie dak, vloer, gevels) en 'energievoorzieningen' (bijv. HR(e)-ketel, zonnepanel, warmtepomp). De uitsplitsing van deze categorieën naar losse maatregelen staat op de volgende pagina.

- Van de monumenteigenaren heeft 94% in het monument duurzaamheidsmaatregelen genomen (2021: 90%, 2020: 93%).
- 91% van de monumenteigenaren nam basismaatregelen, 82% heeft energievoorzieningen aangelegd en 78% koos voor het nemen van isolerende maatregelen.

Welke van de volgende duurzaamheidsmaatregelen heeft u genomen in uw monument?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

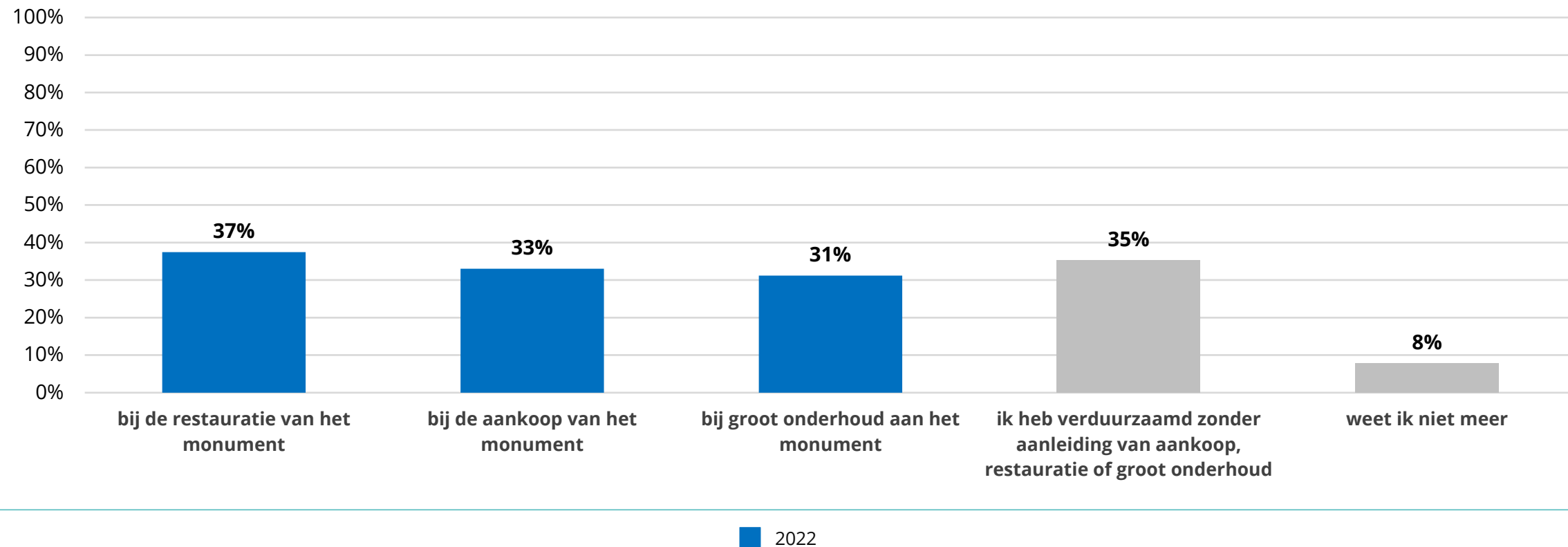
basismaatregelen	2022	2021	2020
energiezuinige verlichting	80%	81%	73%
kierdichting	66%	62%	58%
thermostatische radiatorknoppen	55%	54%	51%
leidingisolatie	49%	50%	45%
slimme thermostaat	46%	46%	39%
energiezuinige apparaten	50%	44%	45%
dikke isolerende gordijnen of raamluiken	37%	34%	30%
radiatorfolie	32%	29%	20%
schoorsteenballon / klep	13%	16%	14%

energievoorzieningen	2022	2021	2020
HR(e)-ketel (gas)	69%	81%	76%
zonnepanelen	31%	24%	19%
hout gestookte installatie	21%	18%	13%
warmtepomp	9%	6%	5%
zonneboiler	5%	3%	4%
hybride warmtepomp	3%	2%	1%
brandstofcel	0%	0%	0%

isolerende maatregelen	2022	2021	2020
isolatie dak	57%	54%	56%
verhogen isolatiewaarde ramen	37%	37%	33%
isolatie vloer	41%	37%	33%
isolatie gevels	36%	34%	32%
voorzetramen	32%	32%	29%

Wanneer zijn in uw monument de duurzaamheidsmaatregelen aangebracht?

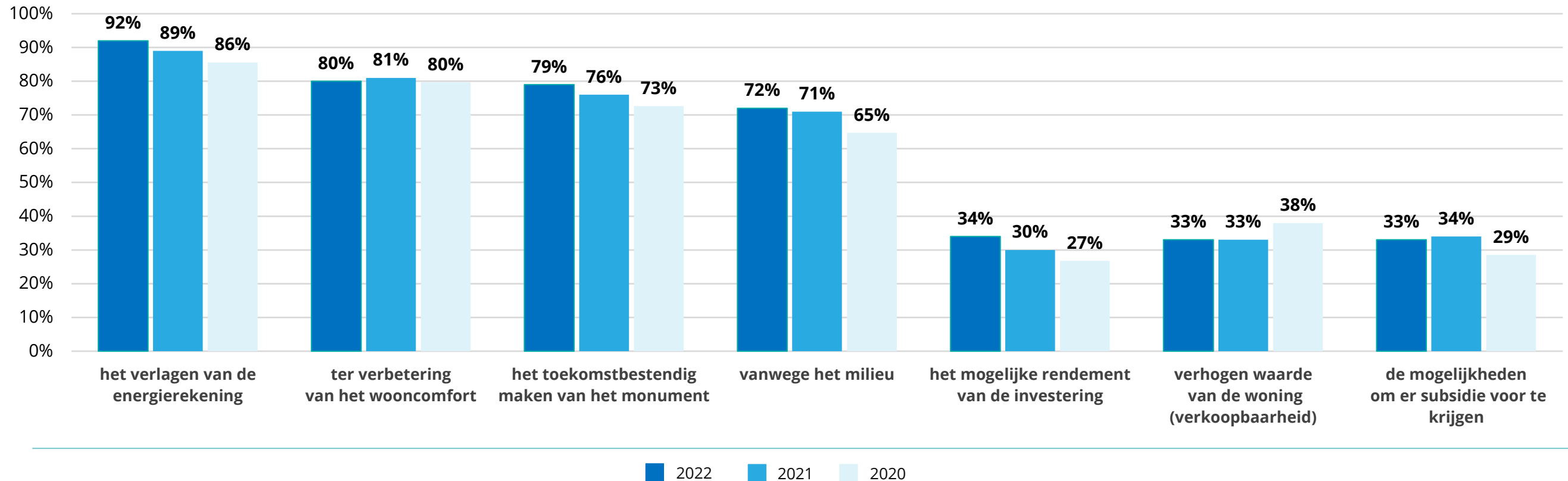
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

- Het merendeel van de monumenteigenaren neemt duurzaamheidsmaatregelen op een aantal natuurlijke momenten zoals restauratie, aankoop of groot onderhoud.
- 22% van de monumenteigenaren heeft verduurzaamd zonder dat daar zo'n natuurlijk moment aan voorafging (een deel van de monumenteigenaren geeft aan verduurzaamd te hebben op een natuurlijk moment en daarnaast ook verduurzaamd te hebben zonder aanleiding van aankoop, restauratie of groot onderhoud).

Wat zijn voor u de belangrijkste reden(en) om duurzaamheidsmaatregel(en) aan uw monument te laten aanbrengen?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

- De belangrijkste reden voor monumenteigenaren om duurzaamheidsmaatregelen te laten aanbrengen, is sterker dan bij de vorige meting het verlagen van de energierekening (92%).
- Ook het verbeteren van het wooncomfort, het toekomstbestendig maken van het monument en het milieu zijn wederom belangrijke redenen.

Hoe tevreden bent u over de bijdrage van deze maatregel(en) aan een verbeterd wooncomfort?

vijfpuntenschaal (1 = zeer ontevreden / 5 = zeer tevreden) | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=452

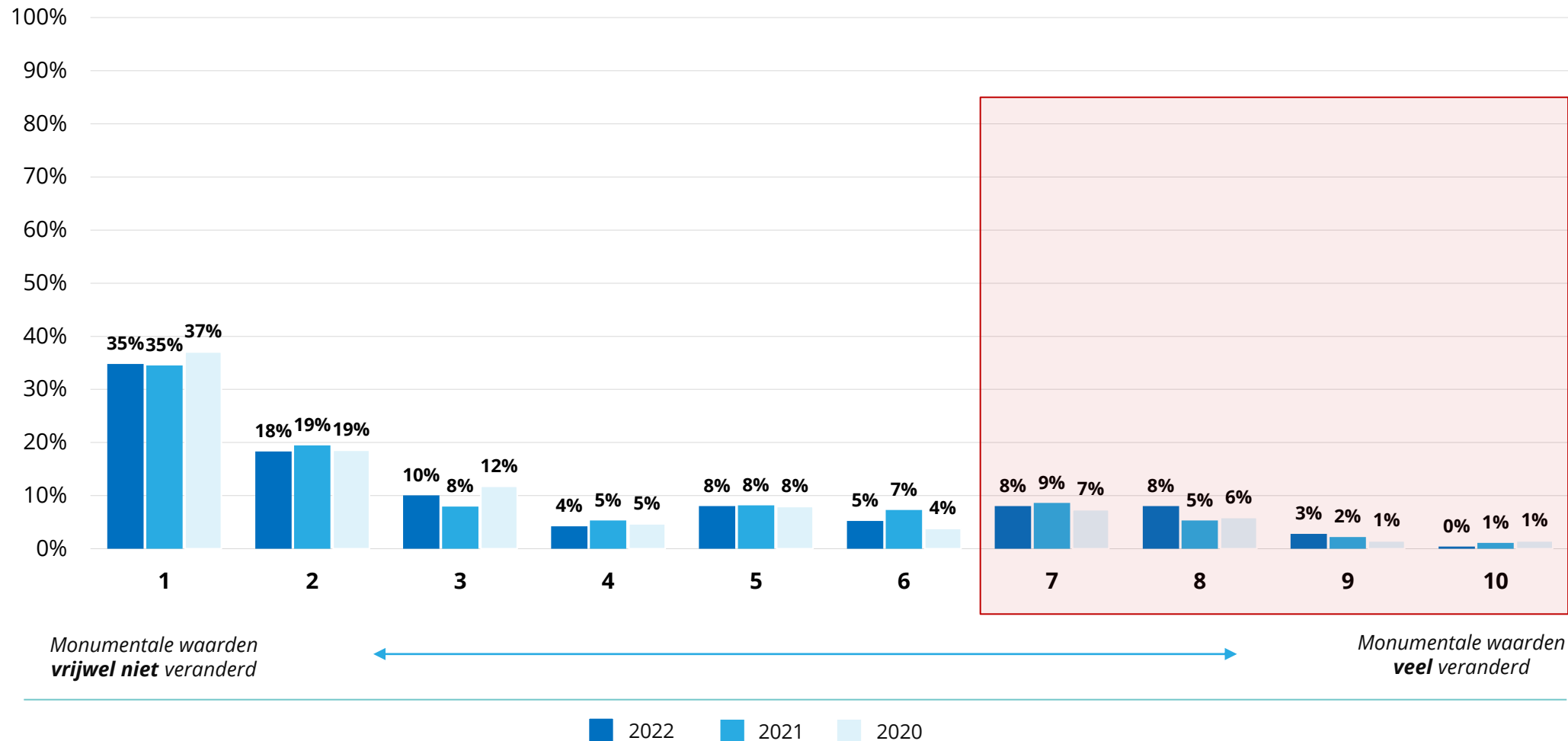
basismaatregelen	2022	2021	2020
slimme thermostaat	4,2	4,1	4,1
energiezuinige verlichting	4,2	4,1	4,2
energiezuinige apparaten	4,1	4,1	4,1
thermostatische radiatorknoppen	4,1	3,9	3,9
leidingisolatie	3,8	3,7	3,8
dikke isolerende gordijnen of raamluiken	3,8	3,8	3,7
Schoorsteenballon / klep	3,7	3,8	3,6
kierdichting	3,6	3,7	3,6
radiatorfolie	3,6	3,6	3,7

isolerende maatregelen	2022	2021	2020
isolatie vloer	4,3	4,0	4,2
isolatie gevels	4,3	4,0	4,2
isolatie dak	4,2	4,1	4,2
verhogen isolatiewaarde ramen	4,1	4,1	4,1
voorzetramen	4,1	4,0	3,9

energievoorzieningen	2022	2021	2020
zonneboiler	4,7	4,7	4,5
zonnepanelen	4,7	4,6	4,7
warmtepomp	4,7	4,2	4,5
hout gestookte installatie	4,4	4,3	4,4
hybride warmtepomp	4,3	4,6	4,6
HR(e)-ketel (gas)	3,9	4,1	4,0
brandstofcel	-	-	-

Op een schaal van 1 tot 10, in welke mate zijn de monumentale waarden veranderd na het aanbrengen van de duurzaamheidsmaatregelen?

een 1 betekent dat er vrijwel niets veranderd is en een 10 dat er veel veranderd is | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

- Het merendeel (53%) heeft met een 1 of een 2 aangegeven dat de monumentale waarde nauwelijks is veranderd na het aanbrengen van de duurzaamheidsmaatregelen.
- 19% (zie rood vlak) van de monumenteigenaren geeft een 7 of hoger, wat betekent dat de duurzaamheidsmaatregelen bij deze groep duidelijk wel invloed hebben gehad op de monumentale waarden.

Welke historische onderdelen zijn er aangepast bij het verduurzamen van uw monument?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen
n=497

	2022	2021	2020
ramen	37%	38%	42%
wanden	25%	23%	23%
dakconstructie	24%	20%	25%
vloeren	23%	22%	26%
plafonds	18%	14%	13%
schoorsteen	12%	8%	10%
deuren	10%	8%	10%
anders	1%	1%	3%
geen	42%	44%	37%

Zijn er historische onderdelen afgedekt maar behouden gebleven?

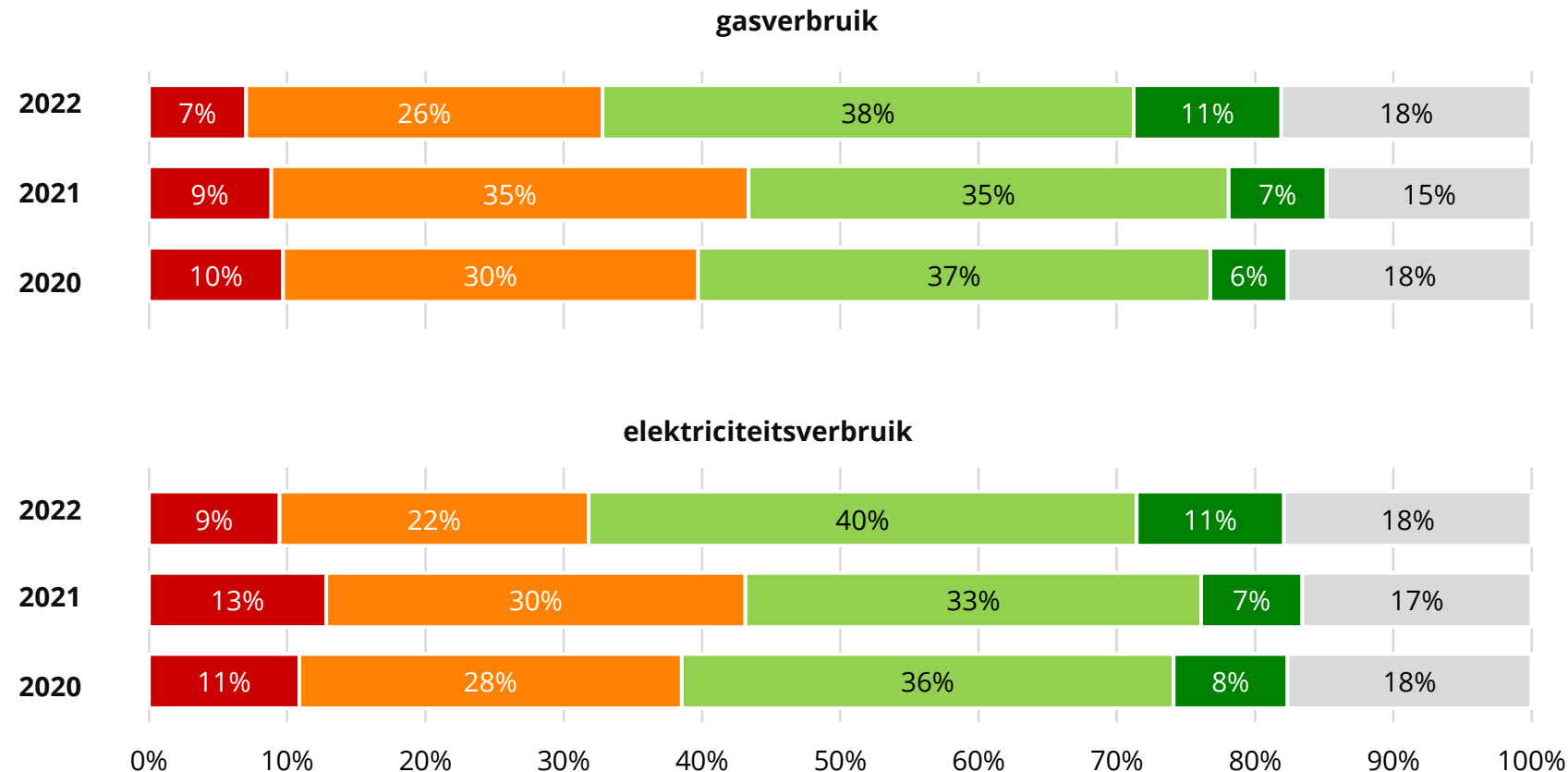
meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die historische onderdelen hebben aangepast
n=287

	2022	2021	2020
dakconstructie	21%	24%	23%
wanden	20%	16%	22%
ramen	16%	14%	12%
plafonds	13%	10%	12%
vloeren	9%	8%	12%
deuren	9%	4%	7%
schoorsteen	8%	8%	8%
anders	4%	2%	2%
geen	57%	59%	58%

Zijn er historische onderdelen verdwenen?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen
n=497

	2022	2021	2020
ramen	5%	5%	4%
vloeren	5%	4%	6%
schoorsteen	4%	4%	4%
plafonds	3%	3%	2%
wanden	3%	2%	3%
deuren	3%	4%	2%
dakconstructie	2%	2%	2%
anders	3%	2%	1%
geen	85%	84%	84%

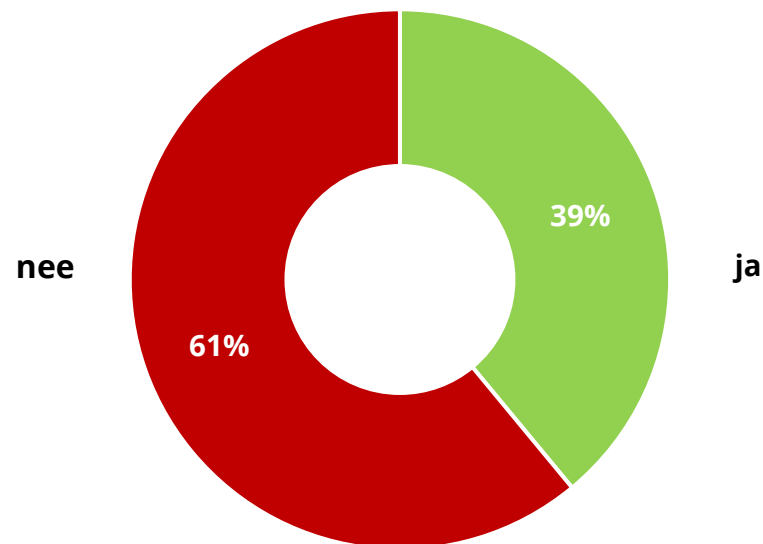
Hebben alle genomen duurzaamheidsmaatregelen invloed gehad op uw gasverbruik / elektriciteitsverbruik?
basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

- De genomen duurzaamheidsmaatregelen hebben niet altijd het gewenste effect. Van de monumenteigenaren heeft een derde aangegeven dat de genomen duurzaamheidsmaatregel(en) niet of minder dan verwacht van invloed was op het gasverbruik. Dit percentage is aanzienlijk lager dan bij de vorige metingen (2021: 44%, 2020: 40%).
- Van de monumenteigenaren heeft 31% aangegeven dat de genomen duurzaamheidsmaatregel(en) niet of minder dan verwacht van invloed was op het elektriciteitsverbruik. Ook dit percentage is lager dan bij de vorige metingen (2021: 43%, 2020: 39%).
- Het lijkt erop dat monumenteigenaren in toenemende mate een positief effect van de duurzaamheidsmaatregelen ervaren op het energieverbruik.

■ nee
 ■ ja, maar minder dan verwacht
 ■ ja, volgens verwachting
 ■ ja, boven verwachting
 ■ weet ik niet / ik volg het energieverbruik niet

Heeft u advies ingewonnen bij een adviseur voor het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en)?

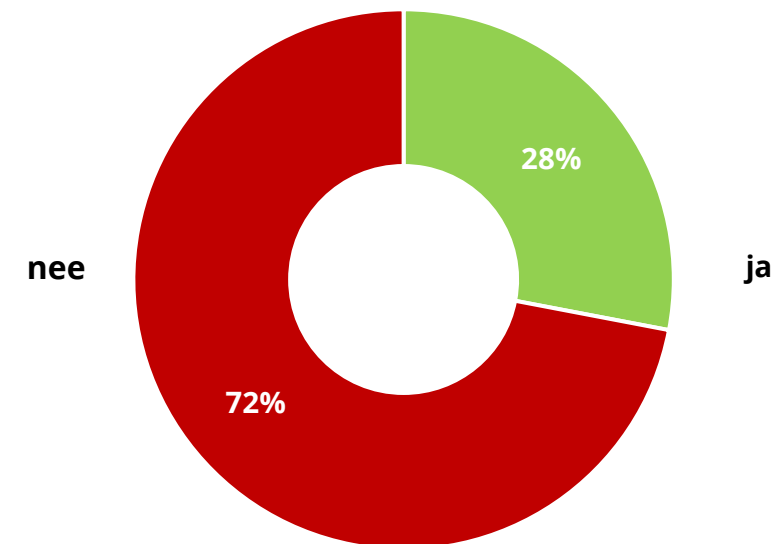
basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

- 39% van de monumenteigenaren die geïnvesteerd hebben in duurzaamheidsmaatregelen, heeft voorafgaand hieraan advies ingewonnen bij een adviseur (2021: 35%, 2020: 38%).

Had u van te voren goed inzicht in de besparingsprognose bij het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en)?

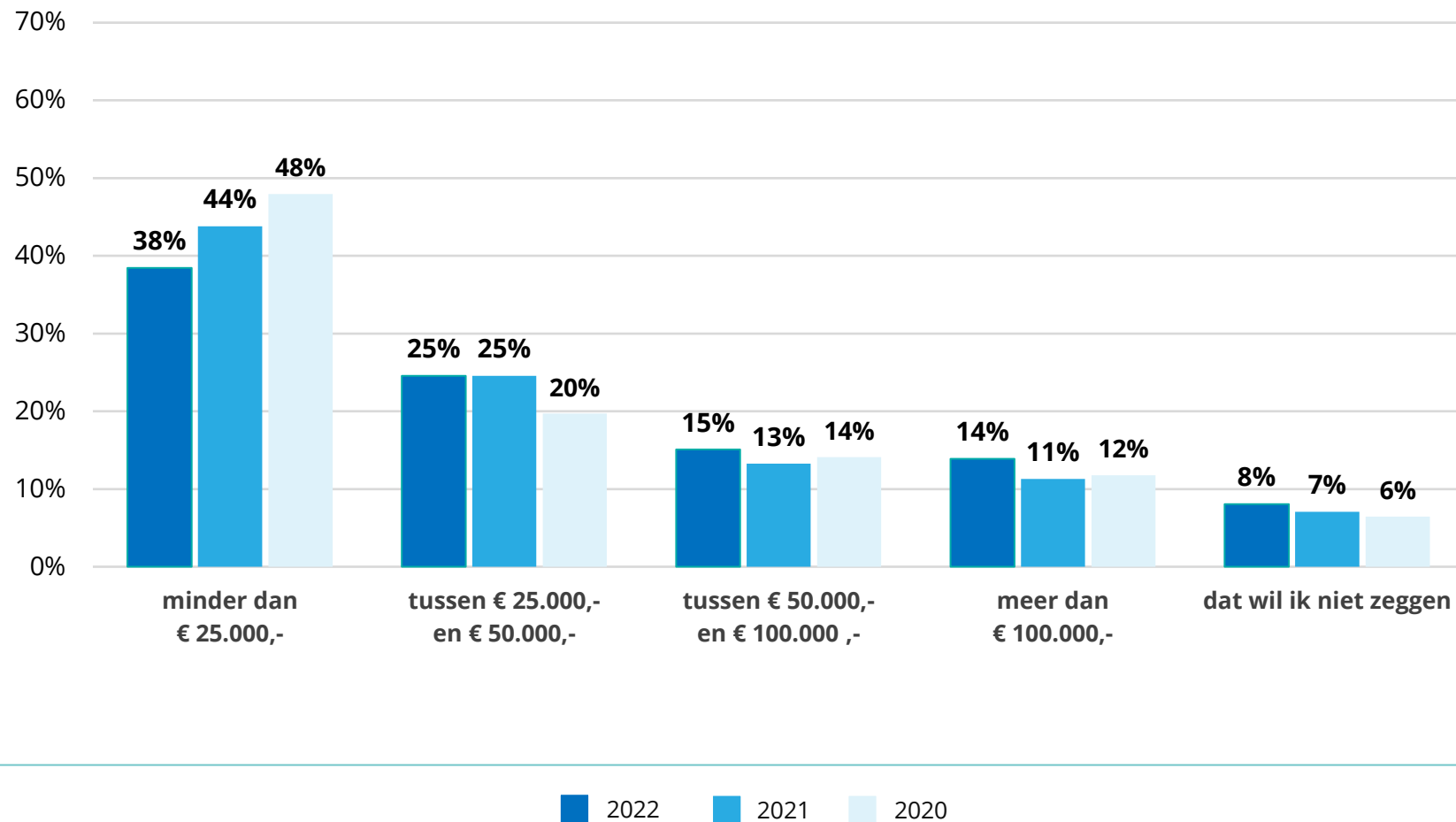
basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

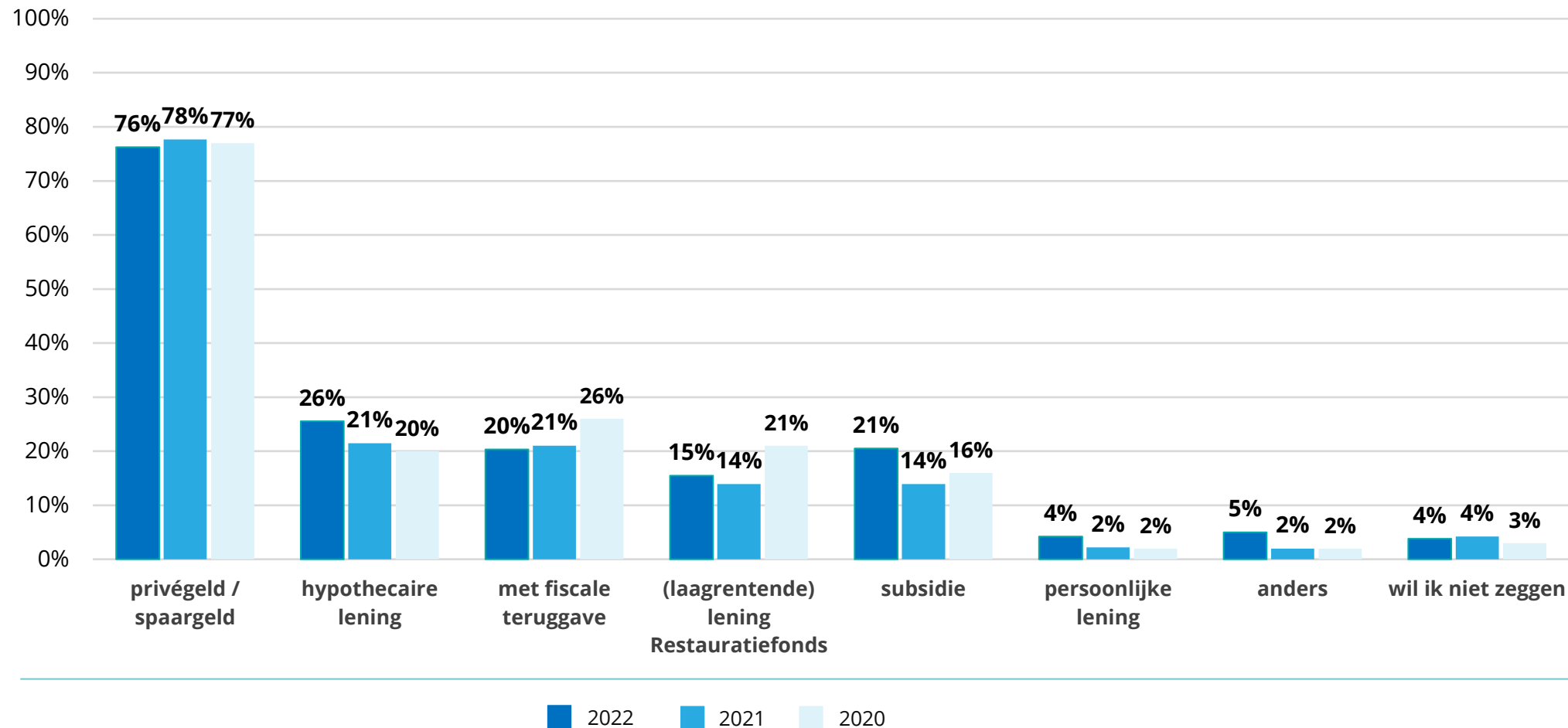
- Het percentage van de monumenteigenaren dat heeft aangegeven van te voren goed inzicht te hebben gehad in de besparingsprognose bij het nemen van de duurzaamheidsmaatregel(en) is vergelijkbaar met de twee voorgaande metingen (2021: 30%, 2020: 30%).
- Monumenteigenaren die advies hebben ingewonnen, hadden significant vaker inzicht in de besparingsprognose (41%) dan zij die dit niet hebben gedaan (19%).

Wat waren de kosten van de duurzaamheidsmaatregel(en)?

basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

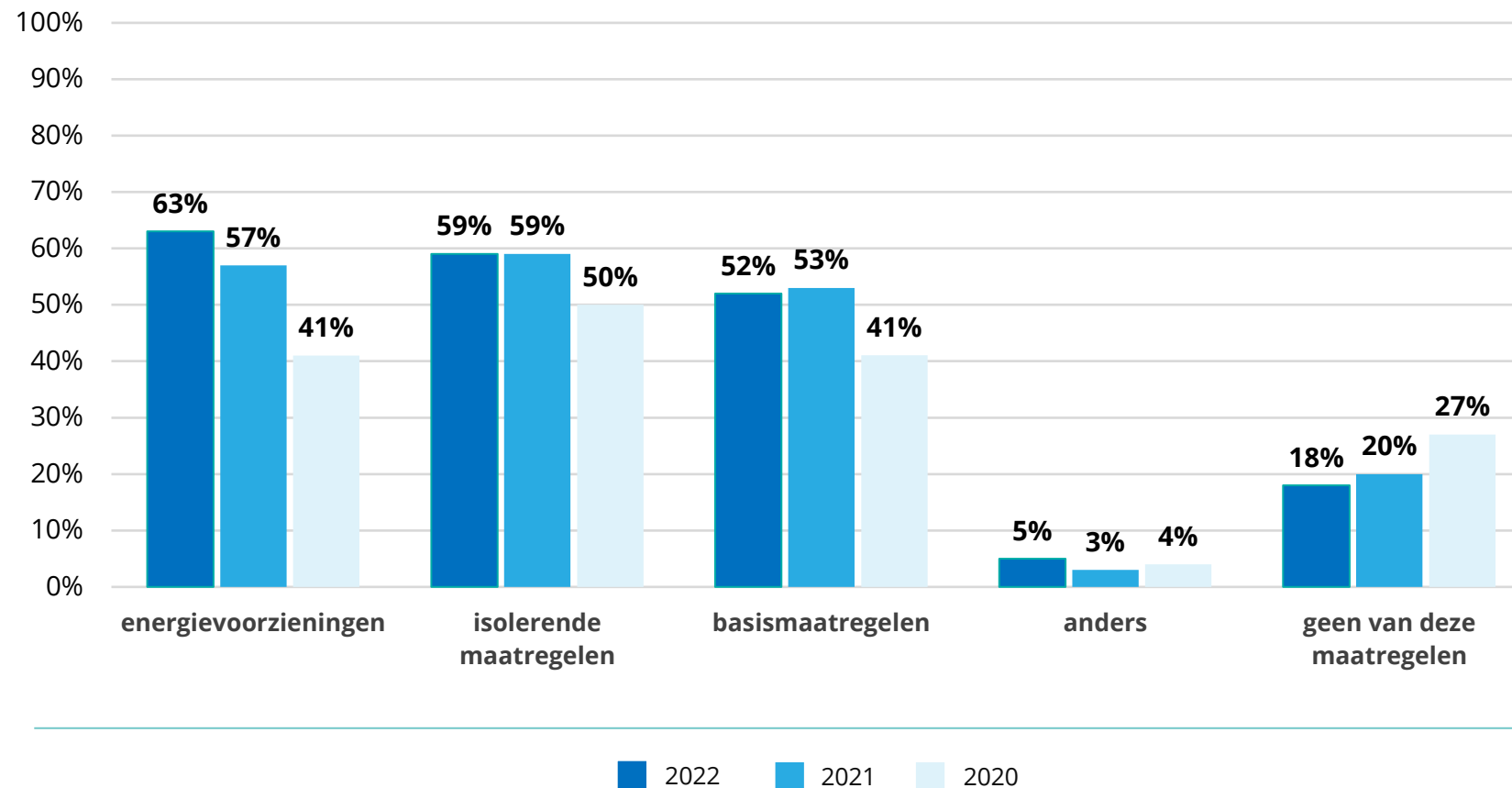
- De investeringen die met de duurzaamheidsmaatregelen gemoeid zijn, lijken toe te nemen. De groep die minder dan € 25.000,- heeft geïnvesteerd wordt steeds kleiner. Bij 38% van de monumenteigenaren waren de kosten van de duurzaamheidsmaatregelen minder dan € 25.000,- (2021: 44%, 2020: 48%).

Hoe heeft u deze duurzaamheidsmaatregel(en) gefinancierd?
meerdere antwoorden mogelijk, basis: monumenteigenaren die duurzaamheidsmaatregelen hebben laten aanbrengen n=497

- Een duurzaamheidsmaatregel wordt wederom het meest gefinancierd met privégeld / spaargeld, maar in toenemende mate wordt er (ook) gebruikgemaakt van een hypothecaire lening en subsidie.
- De (laagrentende) lening Restauratiefonds is ongeveer even vaak genoemd als bij de vorige meting (2022: 14%, 2021: 15%).

Overweegt u binnen de komende drie jaar één van de volgende duurzaamheidsmaatregelen te nemen?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

Er is aan de monumenteigenaren gevraagd of zij overwegen de komende drie jaar duurzaamheidsmaatregelen te nemen. Ook deze maatregelen zijn ingedeeld in drie categorieën.

- De bereidheid om in duurzaamheidsmaatregelen te investeren is ook richting de toekomst groot; 82% van de monumenteigenaren overweegt om in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen te nemen (2021: 80%, 2020: 73%).
- Het percentage monumenteigenaren dat geen van de maatregelen overweegt, is verder gedaald.

Overweegt u binnen de komende drie jaar één van de volgende duurzaamheidsmaatregelen te nemen?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

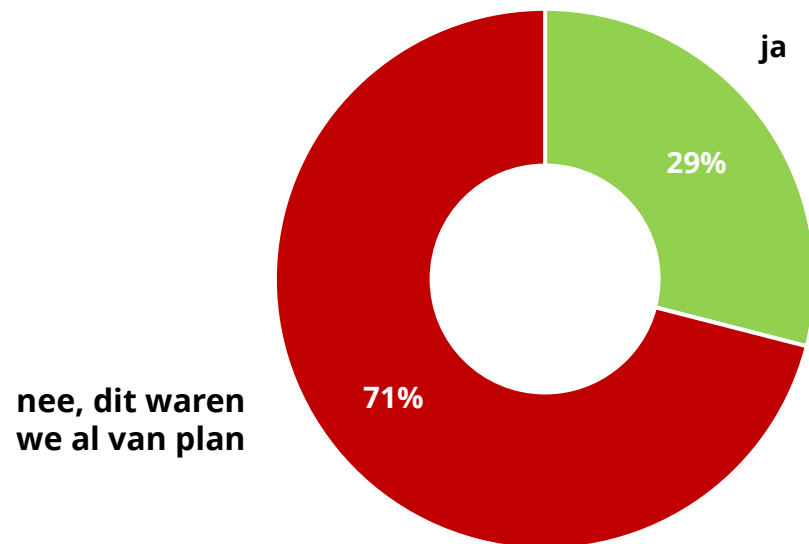
energievoorzieningen	2022	2021	2020
zonnepanelen	40%	33%	26%
hybride warmtepomp	23%	19%	9%
warmtepomp	20%	18%	11%
zonneboiler	11%	8%	9%
HR(e)-ketel (gas)	7%	11%	7%
hout gestookte installatie	5%	5%	2%
brandstofcel	1%	3%	2%

isolerende maatregelen	2022	2021	2020
verhogen isolatiewaarde ramen	30%	34%	25%
isolatie dak	25%	24%	17%
isolatie vloer	22%	21%	17%
isolatie gevels	19%	21%	12%
voorzetramen	19%	21%	18%

basismaatregelen	2022	2021	2020
kierdichting	30%	27%	22%
energiezuinige apparaten	17%	18%	12%
radiatorfolie	16%	14%	12%
dikke isolerende gordijnen of raamluiken	15%	16%	10%
energiezuinige verlichting	14%	14%	11%
leidingisolatie	9%	10%	7%
slimme thermostaat	9%	13%	6%
schoorsteenballon / klep	8%	7%	3%
thermostatische radiatorknoppen	6%	8%	7%

Heeft het eerder (succesvol) uitvoeren van duurzaamheidsmaatregelen ervoor gezorgd dat u de komende drie jaar opnieuw duurzaamheidsmaatregelen gaat uitvoeren?

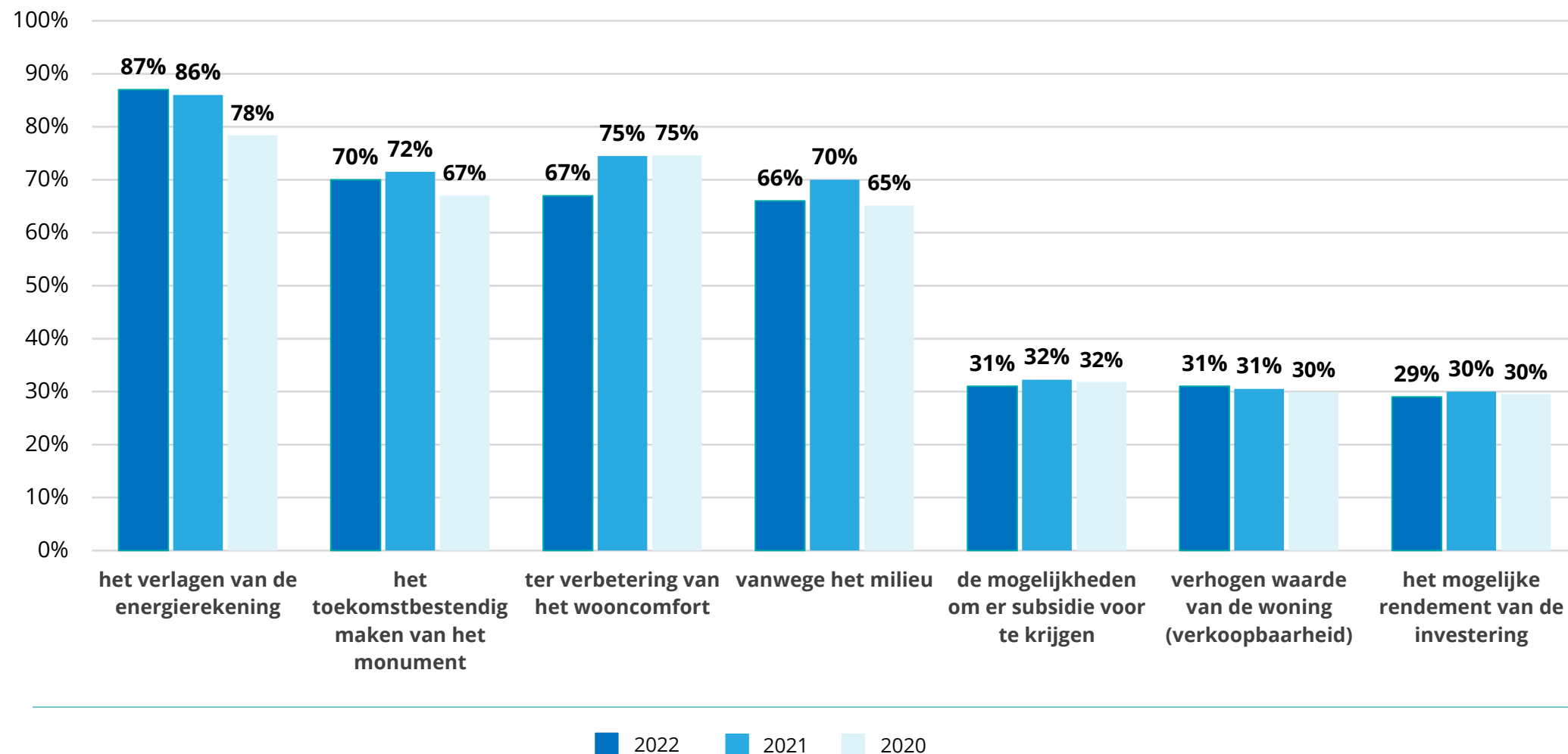
basis: alle respondenten die al eerder duurzaamheidsmaatregelen hebben doorgevoerd en dit ook in de komende drie jaar van plan zijn te gaan doen n=424

- Het eerder (succesvol) uit laten voeren van duurzaamheidsmaatregelen speelt slechts bij 29% een rol bij de keuze om dit ook in de toekomst weer te doen (2021: 27%, 2020: 28%).

Wat zijn voor u de belangrijkste reden(en) om in de toekomst deze duurzaamheidsmaatregel(en) aan uw monument te laten aanbrengen?

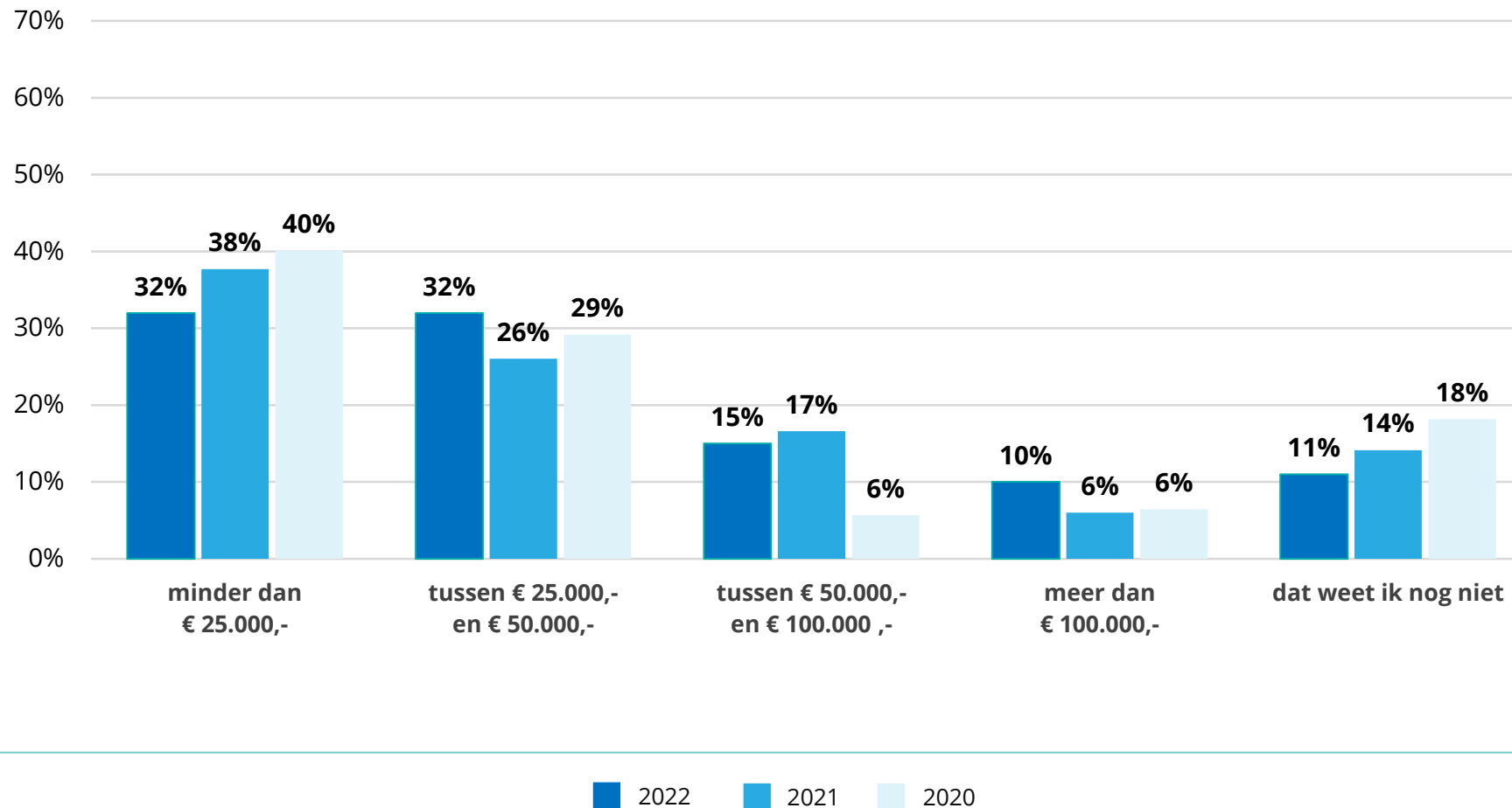
meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen laten aanbrengen n=447

- Ook over de toekomstige plannen op het gebied van verduurzaming is gevraagd wat de belangrijkste redenen hiervoor zijn. Dit zijn veelal dezelfde redenen waarom men al verduurzamingsmaatregelen heeft doorgevoerd.
- De vier belangrijkste redenen om in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen aan te laten brengen, zijn net als in 2021 en 2020, het verlagen van energiekosten (87%), het toekomstbestendig maken van het monument (70%), het verbeteren van wooncomfort (67%) en vanwege het milieu (66%).

Wat voor kosten verwacht u te maken voor het aanbrengen van deze duurzaamheidsmaatregel(en)?

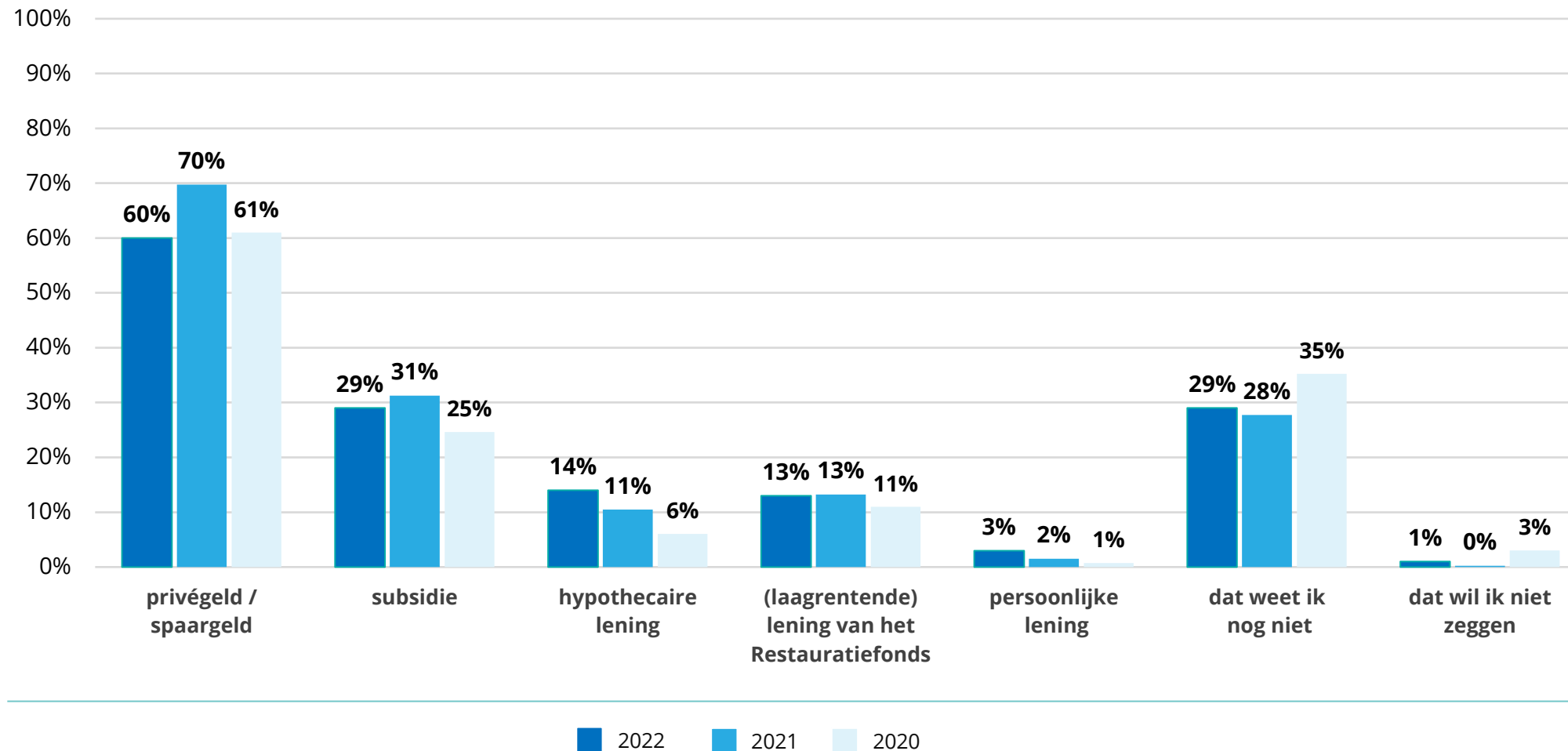
basis: monumenteigenaren die in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen laten aanbrengen n=447

- Net als de bij de reeds gedane investeringen, lijkt ook het bedrag dat men denkt te gaan investeren te stijgen. 32% verwacht dat de investering minder dan € 25.000,- zal zijn. Dit is een kleiner deel dan in eerdere jaren (2021: 38%, 2020: 40%).
- De groep die verwacht dat het tussen de € 25.000,- en € 50.000,- zal zijn (32%), is het sterkst gestegen (met 6%).
- Hiernaast lijkt men zich ook meer bewust van de kosten van duurzaamheidsmaatregelen. Het aantal monumenteigenaren dat nog geen zicht heeft op de kosten voor het aanbrengen van duurzaamheidsmaatregelen (11%) is wederom gedaald (2021: 14%, 2020: 18%).

Hoe gaat u deze duurzaamheidsmaatregel(en) financieren?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: monumenteigenaren die in de toekomst duurzaamheidsmaatregelen laten aanbrengen n=447

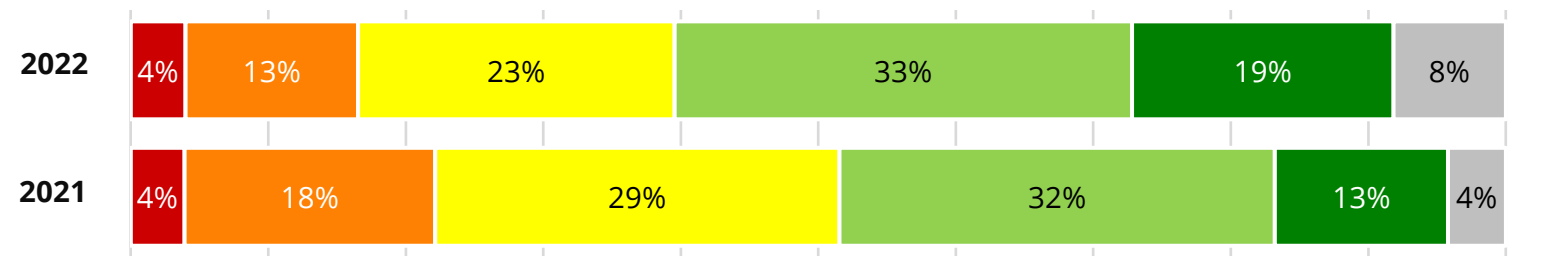
- Bij toekomstige maatregelen heeft het wederom de voorkeur om dit te financieren met privégeld en / of spaargeld. Dit percentage is vergeleken met de vorige meting met 10% gedaald.
- In 2021 verwachtte men vaker dan in 2022 gebruik te maken van meerdere bronnen om de duurzaamheidsmaatregelen te financieren. In 2022 verwacht men vaker voor 1 bron te kiezen.

Hieronder staan twee stellingen over de gevolgen van stijgende energietarieven.

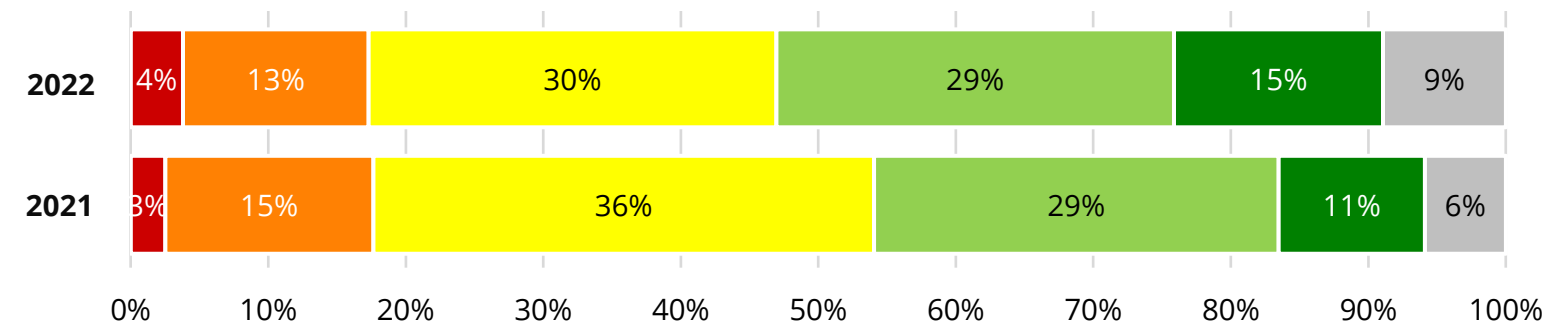
Kunt u aangeven in welke mate u het hiermee eens bent?

vijfpuntenschaal | basis: alle respondenten n=526

Stijgende energietarieven zorgen ervoor dat ik investeringen in duurzaamheidsmaatregelen aan mijn monument eerder dan gepland ga uitvoeren.

Stijgende energietarieven maken investeringen in energiebesparende maatregelen sneller lonend, waardoor ik meer ga investeren.

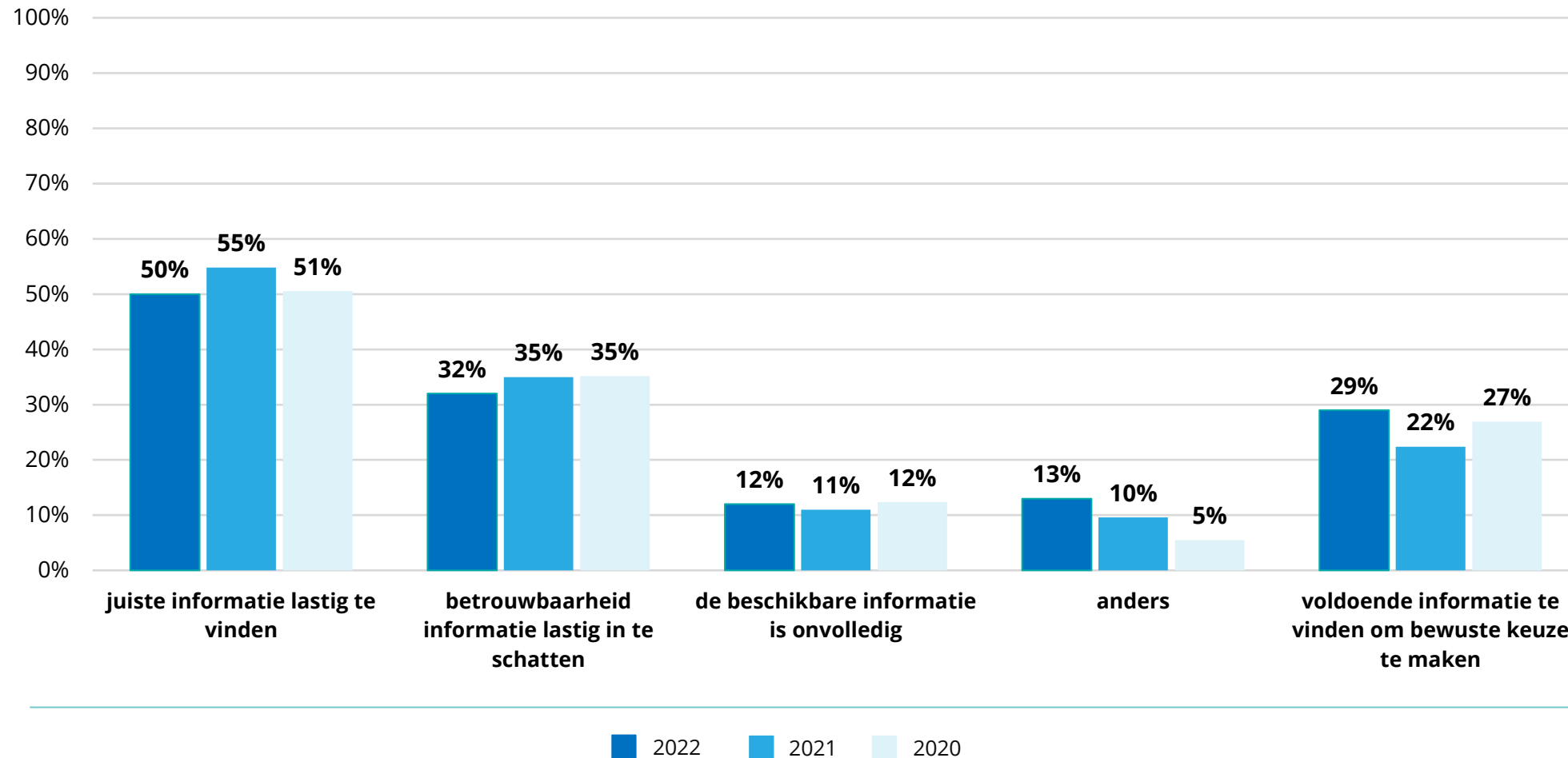

helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens weet niet / n.v.t.

- De stijgende energietarieven hebben duidelijk effect het investeringsgedrag van de monumenteigenaar, zowel op de termijn waarbinnen men het denkt uit te voeren als op het bedrag dat men denkt te gaan investeren.
- Ruim de helft van de monumenteigenaren denkt investeringen in duurzaamheidsmaatregelen door de stijgende energietarieven eerder dan gepland te gaan uitvoeren.
- Ook meer dan in 2021 is een groot deel van de monumenteigenaren van mening dat door de stijgende energietarieven, een investering in energiebesparende maatregelen sneller lonend is.

Wat vindt u van de beschikbare informatie over de verduurzaming van monumenten?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

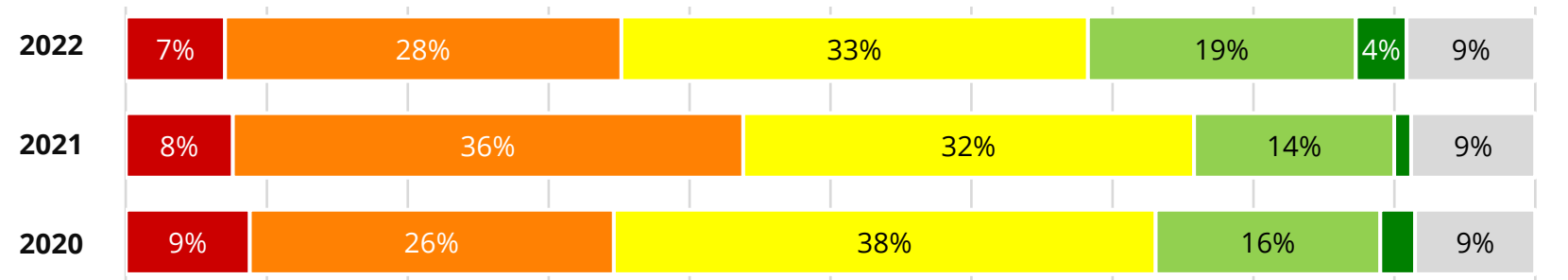

- Monumenteigenaren lijken iets beter in staat om informatie over het verduurzamen van het monument te vinden; 29% vindt dat er voldoende informatie beschikbaar is om een bewuste keuze te kunnen maken. Toch vindt nog de helft van de monumenteigenaren het nog steeds lastig om de juiste informatie te vinden (was 55%). Ook de twijfel over de betrouwbaarheid neemt licht af.

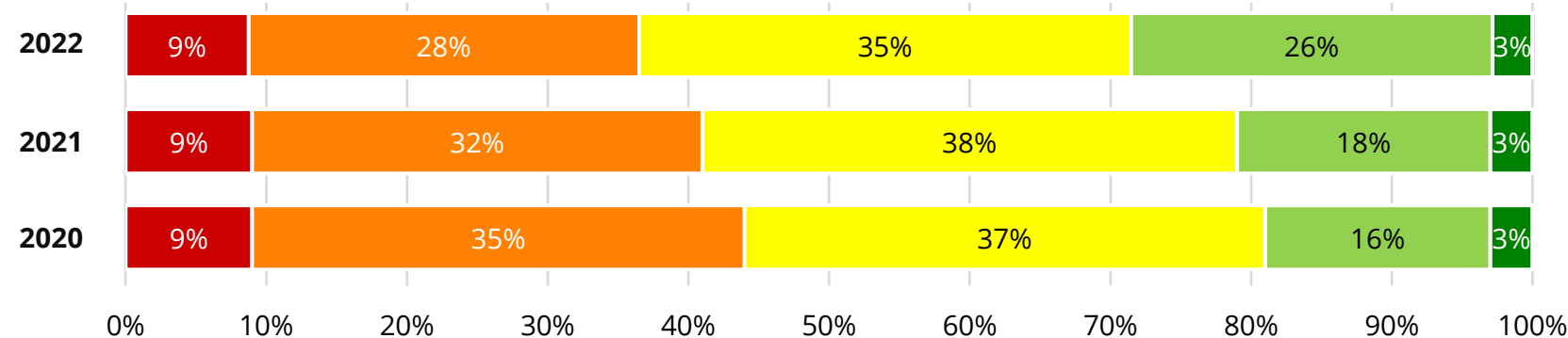
In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

vijfpuntenschaal | basis: alle respondenten n=526

Het is eenvoudig om informatie te vinden over de financieringsmogelijkheden die de overheid biedt om duurzaamheidsmaatregelen te nemen.

Het is eenvoudig om informatie te vinden over duurzaamheidsmogelijkheden binnen mijn monumentale pand.

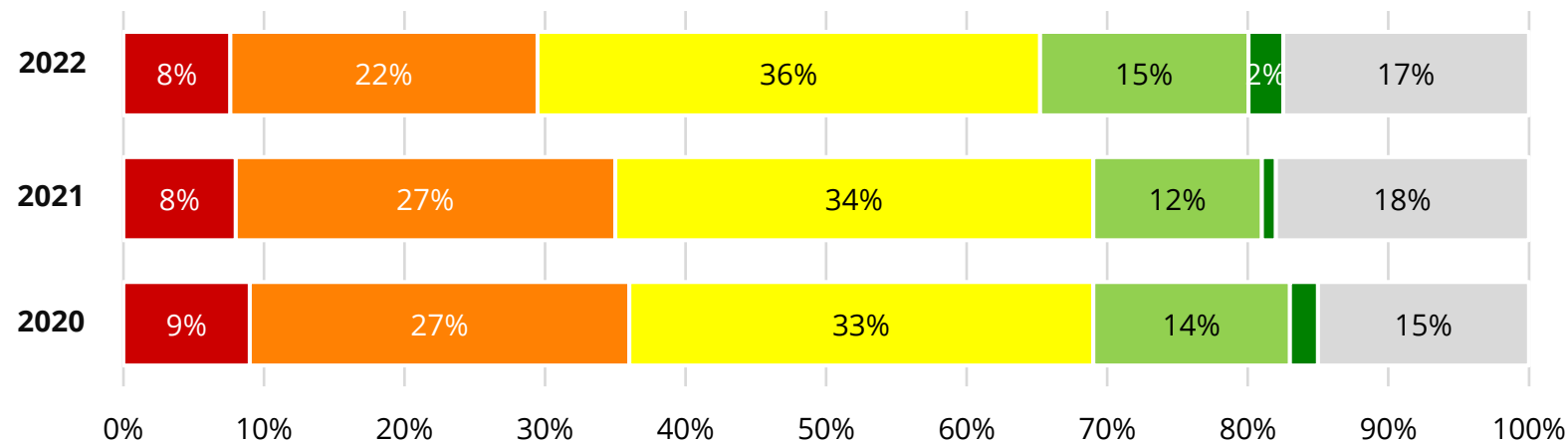
helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens weet ik niet

- Monumenteigenaren blijven het ingewikkeld vinden om informatievoorziening met betrekking tot de financieringsmogelijkheden die de overheid biedt te vinden. Slechts 23% is van mening dat dit eenvoudig is, terwijl nog steeds 35% aangeeft dat dit niet het geval is. Wel lijkt de groep die het eenvoudig vindt iets te groeien.
- Hiernaast lijken monumenteigenaren ook nog steeds moeite te hebben om informatie te vinden over duurzaamheidsmogelijkheden binnen het monumentale pand. Hoewel de groep die dit eenvoudig vindt langzaam groeit, vindt nog steeds slechts maar 29% dat dit eenvoudig is (was 21%).

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stelling?

vijfpuntenschaal | basis: alle respondenten n=526

Er zijn voldoende financieringsmogelijkheden voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen.

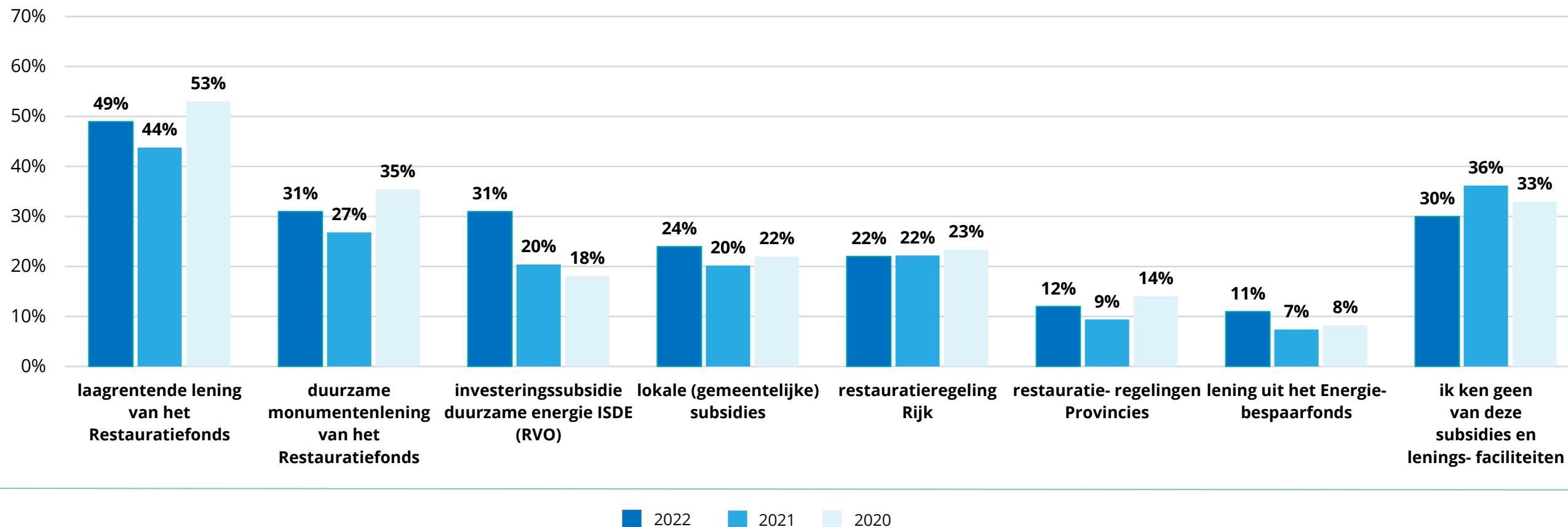

- De groep die van mening is dat er voldoende financieringsmogelijkheden zijn voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen is weer licht gegroeid, 17% is van mening dat dit het geval is. Toch is de groep die vindt dat er onvoldoende financieringsmogelijkheden zijn nog altijd groter (30%).

helemaal oneens oneens neutraal eens helemaal eens weet ik niet

Bent u bekend met de volgende subsidies en leningsfaciliteiten?

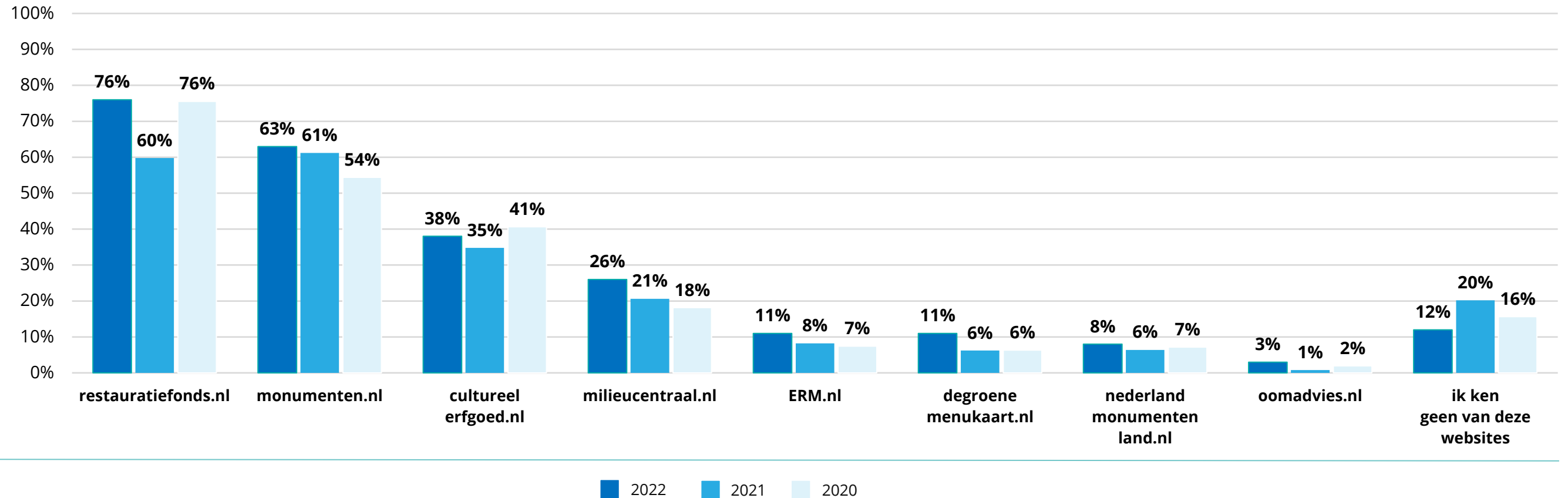
meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

- De laagrentende lening en de duurzame monumentenlening van het Restauratiefonds zijn net als bij de vorige meting het bekendst wat betreft de subsidies en leningsfaciliteiten, maar het is met name de ISDE-regeling die in bekendheid is toegenomen bij de monumentbezitter.

Bent u globaal bekend met de inhoud van de volgende website(s)?

meerdere antwoorden mogelijk | basis: alle respondenten n=526

4.

Achtergrondkenmerken

In welke provincie staat uw monumentale pand?	n	%
Friesland	29	6%
Groningen	31	6%
Overijssel	32	6%
Drenthe	26	5%
Gelderland	85	16%
Noord-Holland	78	15%
Zuid-Holland	74	14%
Flevoland	0	0%
Utrecht	45	9%
Noord-Brabant	69	13%
Limburg	40	8%
Zeeland	17	3%
totaal	526	100%

Wat is het bouwjaar van uw monument?	n	%
t/m 1799	210	40%
1800-1899	167	32%
1900-1999	149	28%
totaal	526	100%

Wat voor type monument bezit u?	n	%
woonhuis	307	58%
boerderij	109	21%
kerkgebouw of klooster	15	3%
kasteel, buitenplaats of landhuis	20	4%
molen of gemaal	4	1%
anders	71	13%
totaal	526	100%

Wat voor een soort monument betreft het?	n	%
rijksmonument	413	79%
gemeentelijk monument	98	19%
provinciaal monument	0	0%
beeldbepalend pand in een beschermd stads- en dorpsgezicht	11	2%
anders	4	1%
totaal	526	100%

Hoe lang bent u al eigenaar van uw monument	n	%
korter dan een jaar	29	6%
1-5 jaar	145	28%
6-10 jaar	65	12%
11-15 jaar	61	12%
langer dan 15 jaar	226	43%
totaal	526	100%

Woont u zelf in het monument?	n	%
ja	471	90%
nee	55	10%
totaal	526	100%

Met hoeveel personen woont u in het monument	n	%
1	39	8%
2	251	53%
3	57	12%
4	53	11%
5	33	7%
meer dan 5	38	8%
totaal	471	100%

Hoeveel vierkante meters woonoppervlak heeft uw monument?	n	%
0-99 m ²	30	6%
100-199 m ²	105	20%
200-299 m ²	142	27%
300-399 m ²	85	16%
400-499 m ²	32	6%
500-599 m ²	21	4%
600-699 m ²	6	1%
700-799 m ²	6	1%
800-899 m ²	2	0%
900 m ² of meer	13	2%
weet ik niet	84	16%
totaal	526	100%

Beschikt u over een energielabel voor uw monument, en als dat zo is welk energielabel is dat dan?	n	%
A++++	2	0%
A+++	1	0%
A++	7	1%
A+	2	0%
A	9	2%
B	6	1%
C	16	3%
D	15	3%
E	9	2%
F	14	3%
G	43	8%
nee, ik heb geen energielabel voor mijn monument	343	65%
weet ik niet	59	11%
totaal	526	100%

Wat was (naar schatting) uw gasverbruik in het afgelopen kalenderjaar?	n	%
0-999 m ³	82	16%
1000-1999 m ³	66	13%
2000-2999 m ³	91	17%
3000-3999 m ³	85	16%
4000-4999 m ³	31	6%
5000 m ³ of meer	49	9%
weet ik niet	122	23%
totaal	526	100%

Wat was uw energieverbruik in het afgelopen kalenderjaar?	n	%
0-1999 kWh	47	9%
2000-2999 kWh	58	11%
3000-3999 kWh	63	12%
4000-4999 kWh	55	10%
5000 kWh of meer	154	29%
weet ik niet	149	28%
totaal	526	100%

Is het monument in de afgelopen vijf jaar gerestaureerd of heeft er groot onderhoud plaatsgevonden?	n	%
ja	225	43%
nee	299	57%
weet ik niet	2	0%
totaal	526	100%

Verwacht u dat het monument in de komende vijf jaar gerestaureerd wordt of dat er groot onderhoud gaat plaatsvinden?	n	%
ja	207	39%
nee	290	55%
ik heb geen inzicht in de onderhoudsbehoefte	29	6%
totaal	526	100%

Wat is uw leeftijd?	n	%
18-29 jaar	2	0%
30-39 jaar	20	4%
40-49 jaar	65	12%
50-59 jaar	140	27%
60-69 jaar	131	25%
70-79 jaar	152	29%
80 jaar en ouder	16	3%
totaal	526	100%

Bent u klant / lid van één of meerdere van de volgende organisaties?	n	%
Nationaal Restauratiefonds	186	35%
Monumentenwacht	226	43%
Federatie Instandhouding Monumenten	5	1%
ik ben geen klant / lid van deze organisaties	214	41%

Heeft u wel eens gebruikgemaakt van één of meerdere van de volgende financieringsmogelijkheden of subsidies?	n	%
laagrentende lening van het Restauratiefonds	135	26%
subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM)	127	24%
restauratieregeling Rijk	80	15%
lokale (gemeentelijke) subsidies	80	15%
investeringsubsidie duurzame energie ISDE (RVO)	59	11%
restauratieregelingen Provincies	43	8%
duurzame monumentenlening van het Restauratiefonds	24	5%
lening uit het Energiebespaarfonds (SVN)	14	3%
anders	34	6%
ik heb geen gebruikgemaakt van deze subsidies	172	33%

Als u het écht wilt weten...

Right Marktonderzoek en Advies B.V.

Emmawijk 55

8011 CN Zwolle

T: 038-4212185

E: info@rightmarktonderzoek.nl

www.rightmarktonderzoek.nl